

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

«До захисту допущено»
В.о. завідувача кафедри к.е.н., доцент
_____ Марина КАЛЮЖНА
«___» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
Освітньої програми «Облік і оподаткування»
За спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

ОБЛІК І АНАЛІЗ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Науковий керівник: д.е.н., професор
_____ Ірина КРЮКОВА

Рецензент: д.е.н., професор
_____ Олександр НАЗАРЕНКО

Виконав здобувач денної форми навчання
Дар'я ФУЗИЦЬКА

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота містить
результати власних досліджень. Використання
ідей і текстів інших авторів має посилання
на відповідне джерело.*

_____ **Дар'я ФУЗИЦЬКА**

ЗМІСТ

стр

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БІЗНЕС- СУБ'ЄКТІВ.....	7
1.1. Науково-теоретичні аспекти обліку фінансових результатів діяльності аграрних формувань за умов імплементації концепції сталого розвитку.....	7
1.2. Нормативне забезпечення обліку безготівкових розрахунків підприємств.....	18
1.3. Методичні аспекти аналізу безготівкових розрахунків.....	26
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ПСП «МАЯК».....	35
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПСП «Маяк».....	35
2.2. Сучасний стан обліку безготівкових розрахунків на підприємстві	48
2.3. Аналіз безготівкових розрахунків підприємства.....	57
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ПСП «МАЯК».....	66
3.1. Напрями удосконалення обліку безготівкових розрахунків в ПСП «Маяк».....	66
3.2. Шляхи удосконалення аналізу безготівкових розрахунків агropідприємства	77
3.3. Планування потреби у безготівкових коштах для підприємства на перспективу	85
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	95
СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні реалії господарської діяльності аграрних підприємств України характеризуються високою волатильністю фінансового середовища, значною залежністю від зовнішніх і внутрішніх економічних факторів, а також необхідністю оперативного реагування на зміни у податковому, валютному та банківському законодавстві. В умовах активного використання безготівкових розрахунків, що є основним інструментом руху фінансових ресурсів, ефективність управління коштами безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність та фінансові результати підприємства. У зв'язку з цим, удосконалення обліку і аналізу безготівкових розрахунків стає необхідним заходом для підвищення прозорості фінансових потоків, оптимізації залишків на рахунках, скорочення часу обороту коштів та підвищення ефективності управлінських рішень щодо використання фінансових ресурсів бізнес-суб'єктів агросектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку грошових коштів, зокрема, на безготівковій основі, завжди поставали одним з центральних питань у дослідженнях багатьох відомих в Україні науковців. Вагомий внесок у розвиток теорії, методології і практики обліку і аналізу грошових активів і розрахунків зробити такі вчені, як: Бутинець Ф.Ф., Дерій М., Жук В.М., Матюха В. І., Мисака Г. В., Огійчук М.Ф., Партин Г.О., Радіонова Н. Й., Тивончук О., Щетинін А. І., Юдин О.Ю. та інші. Незважаючи на змістовні розробки, мінливість факторів бізнес-оточення вимагає від системи обліку і аналітичного забезпечення фінансового управління постійних змін і вдосконалень, зокрема, у частині використання грошових коштів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку і оподаткування «Перспективи розвитку обліку, контролю і

оподаткування в умовах трансформації економічних процесів» (номер державної реєстрації 0121U110384).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розробка рекомендацій з удосконалення обліку і аналізу безготівкових розрахунків у аграрному підприємстві.

Багатогранність поставленої мети визначила необхідність вирішення таких завдань:

- дослідження науково-теоретичних та методичних аспектів обліку і аналізу безготівкових розрахунків бізнес-суб'єктів;
- надання комплексної економічної характеристики сучасного стану економічного розвитку обраного суб'єкта дослідження;
- дослідження сучасної системи обліку безготівкових розрахунків бізнес-суб'єкта;
- проведення аналізу безготівкових розрахунків підприємства та сучасного рівня його забезпеченості грошовими активами;
- обґрунтування напрямів удосконалення обліку і аналізу безготівкових розрахунків агроформування.

Суб'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є ПСП «Маяк» Березівського району Одеської області.

Об'єктом дослідження є процеси обліку і аналізу безготівкових розрахунків підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні і прикладні аспекти обліку і аналізу безготівкових розрахунків у суб'єкті дослідження.

Період дослідження включає 2022-2024 роки.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі використовувались наступні методи наукових досліджень: монографічний (при характеристиці організаційно-економічних аспектів розвитку підприємства та дослідженні системи бухгалтерського обліку грошових коштів), економіко – статистичний (при проведенні фінансово-економічного аналізу діяльності господарства), абстрактно-логічний (при

розробці заходів з удосконалення обліку безготівкових розрахунків, формулюванні висновків в пропозицій), розрахунково-конструктивний (при розрахунку мінімального розміру грошових коштів на перспективу).

Інформаційною базою дослідження є річні фінансові звіти та фінансові документи суб'єкта дослідження за 2022-2024 роки, дані первинного, синтетичного та аналітичного обліку грошових активів підприємства, статистичні збірники, законодавчі та нормативно-правові акти України, матеріали досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених економістів, опубліковані в періодичних виданнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого практичного завдання удосконалення бухгалтерського обліку грошових коштів та аналітичного супроводу управління грошовими потоками аграрного підприємства. Основні результати кваліфікаційної роботи, що становлять її наукову новизну, характеризуються наступними положеннями:

- *удосконалено:*

науково-теоретичні положення бухгалтерського обліку безготівкових операцій аграрних формувань на основі імплементації принципів сталого розвитку агробізнесу;

- методичні засади аналізу безготівкових розрахунків аграрних підприємств на основі поєднання принципів забезпечення поточної платоспроможності агропідприємств та економічної ефективності управління безготівковими розрахунками.

- *дістало подальшого розвитку:*

доповнення системи внутрішньогосподарських аналітичних субрахунків, призначених для обліку безготівкових операцій агропідприємства шляхом врахування напрямів адаптації системи бухгалтерського обліку до принципів сталого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні практичних положень і прикладних рекомендацій з удосконалення

бухгалтерського обліку і аналізу безготівкових розрахунків у аграрному підприємстві.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження пройшли належну апробацію та відображені у науковій статті.

Публікації. Положення кваліфікаційної роботи, що виносяться на захист, викладено науковій праці загальним обсягом 0,3 друк. арк., з яких особисто автору належить 0,1 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 62 найменувань, додатків. Загальний обсяг роботи складає 106 сторінок друкованого тексту, містить 17 таблиць, 9 рисунків.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ

1.1. Роль і значення безготівкових розрахунків у сучасній економіці України

Безготівкові розрахунки між бізнес-суб'єктами за сучасних умов господарювання в Україні відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності фінансово-економічних відносин, підвищенні прозорості руху коштів та формуванні довіри до фінансової системи. У контексті трансформації економіки, цифровізації фінансового сектору та посилення інтеграційних процесів із європейським ринком безготівкові платежі набувають особливого значення як інструмент оптимізації платіжного обороту та підвищення фінансової дисципліни підприємств. Їх широке впровадження сприяє зниженню транзакційних витрат, мінімізації ризиків, пов'язаних із обігом готівки, а також прискорює оборот капіталу, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість та конкурентоспроможність суб'єктів господарювання.

В умовах цифрової трансформації національної економіки безготівкові розрахунки стають важливою складовою модернізації фінансової інфраструктури. Активний розвиток платіжних систем, банківських онлайн-сервісів і державних цифрових платформ забезпечує бізнесу доступ до інноваційних фінансових інструментів, що підвищують оперативність і зручність взаєморозрахунків. Це, у свою чергу, створює умови для більш ефективного управління ліквідністю, планування грошових потоків та інтеграції підприємств у глобальні ланцюги фінансових операцій.

Особливого значення безготівкові розрахунки набувають у нинішніх воєнних умовах, коли стабільність банківської системи та безперебійність платіжної інфраструктури стають критично важливими для функціонування економіки [53, с. 214]. Використання електронних платіжних інструментів

дозволяє бізнесу продовжувати фінансову діяльність навіть у разі обмеженого доступу до фізичних банківських відділень чи готівкових ресурсів, забезпечуючи гнучкість і безпеку фінансових операцій. Крім того, безготівкові розрахунки сприяють підвищенню стійкості фінансової системи, мобілізації ресурсів на потреби оборони та підтримці критично важливих секторів економіки.

Як зазначає Чкан І.В., за сучасних реалій економіки України безготівкові розрахунки виступають не лише технічним механізмом обслуговування платіжного обороту, а й стратегічним чинником підвищення ефективності фінансової системи, забезпечення сталого розвитку бізнесу та реалізації державної політики у сфері цифрової економіки [60, с. 122]. Їх подальше вдосконалення, особливо в умовах воєнного стану, є необхідною передумовою зміцнення фінансової стабільності, економічної безпеки та конкурентоспроможності української економіки.

Економічний зміст безготівкових розрахунків на думку Любар О. О., проявляється у їх здатності забезпечувати безперервність та ефективність відтворювальних процесів у господарській системі через організацію руху грошових коштів у безготівковій формі [19, с. 51]. Як доповнюють Сергєєва О.С. і Матвієнко С.О., вони виступають важливим елементом фінансового механізму, що забезпечує взаємозв'язок між суб'єктами економічних відносин і сприяє раціональному використанню фінансових ресурсів. Безготівкові розрахунки дозволяють прискорити обіг капіталу, зменшити потребу в готівці, підвищити ліквідність підприємств і забезпечити своєчасне виконання фінансових зобов'язань [2, с. 314].

З економічної точки зору, безготівкові розрахунки є формою реалізації вартості товарів, робіт і послуг у процесі їх обміну, що забезпечує перетворення товарної форми вартості у грошову без участі готівкових коштів. У цьому контексті безготівкові розрахунки виконують функцію інструмента оптимізації грошового обороту, сприяють економії суспільних витрат обігу та зниженню трансакційних витрат. Вони створюють умови для більшої

прозорості фінансових потоків, підвищення довіри між контрагентами й ефективного державного контролю за фінансовими операціями [16, с. 118].

Економічний зміст безготівкових розрахунків Чуприна Л.В. та Лелюк О.С. бачать у їхній ролі як системоутворюючого механізму фінансових відносин, що забезпечує безперервність, швидкість, безпеку й економічну доцільність руху коштів між суб'єктами господарювання, сприяючи стабільності та розвитку економіки в цілому [61 с. 465].

У науковій та економічній літературі поняття безготівкових розрахунків трактується багатогранно, що зумовлено різними підходами до розкриття їх сутності - фінансовим, організаційним, правовим, технологічним та економічним. У систематизованому вигляді можна виокремити кілька основних напрямів їх інтерпретації. Зміст безготівкових розрахунків Партин Г.О. і Загородній А.Г. трактують, виходячи з процесного підходу до управління активами – як списання або зарахування грошових коштів на рахунки у банківській установі [34, с. 211]. З таких же позицій визначають зміст безготівкових розрахунків й Скрипник М.І. та Шевченко Л.В. [56]. Назарова І. є представником системного підходу до управління безготівковими розрахунками та трактують їх зміст як сукупність принципів і вимог платіжних відносин між суб'єктами господарювання, що здійснюються без використання готівкових грошових активів [23, с. 213].

Головко В.І. безготівковими розрахунками називає «... перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, а також перерахування банками за дорученнями підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів» [8, с. 261].

Щетинін А.І. вважає, що безготівкові розрахунки це: «організація розрахунків між учасниками суспільного виробництва, які здійснюються без використання готівки, шляхом перерахування коштів з одного розрахункового рахунку на інший» [65, с. 329]

Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті [51,50] безготівкові розрахунки визначає як перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою.

Систематизація існуючих підходів до розкриття сутності і змісту безготівкових розрахунків дозволили визначити чотири основних методичних підходів (рис. 1.1):

Рис. 1.1. Науково-методичні підходи до визначення сутності безготівкових розрахунків

Джерело: складено автором за [8,34,56,65]

1) фінансово-економічний підхід акцентує увагу на економії витрат обігу, прискоренні оборотності капіталу та підвищенні ефективності фінансових потоків;

2) З організаційного погляду безготівкові розрахунки охоплюють комплекс інструментів, методів і процедур, що регулюють порядок проведення розрахункових операцій.

3) З сучасних умов цифровізації економіки дедалі більшого значення набуває технологічний аспект трактування безготівкових розрахунків, відповідно до якого вони розглядаються як електронна форма здійснення платежів [59].

Узагальнюючи різні наукові підходи, комплексне визначення безготівкових розрахунків можна представити у наступній компліментарності: безготівкові розрахунки - це регламентована законодавством форма організації та здійснення платежів між суб'єктами господарювання, що забезпечує переміщення грошових коштів у безготівковій формі через банківські та інші платіжні системи з метою виконання взаємних зобов'язань, оптимізації грошового обороту та підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності в умовах цифрової трансформації та воєнно-економічних викликів. Таке трактування відображає не лише фінансово-економічну сутність безготівкових розрахунків, а й їх стратегічне значення як елементу стійкої, цифровоорієнтованої та безпечної фінансової інфраструктури сучасної України.

Сутність та особливості організації і здійснення безготівкових розрахунків дають підстави для їхньої класифікації за різними ознаками. класифікація безготівкових розрахунків відображає їх складну структуру як фінансово-економічного явища, що поєднує правові, технологічні й організаційні аспекти. За сучасних реалій така класифікація набуває динамічного характеру, адже розвиток фінансових технологій і виклики воєнного часу зумовлюють появу нових форм і способів проведення

безготівкових операцій, які забезпечують безперервність та надійність платіжного обороту.

Серед ключових ознак класифікації безготівкових розрахунків Слободянюк О.Е. акцентує увагу на наступних: склад учасників, призначення платежу, місце його здійснення. За даною ознакою автор поділяє безготівкові за економічним змістом і функціональним призначенням на дві основних групи: 1) розрахунки за товарними операціями (пов'язані з оплатою товарів, робіт, послуг); 2) розрахунки за нетоварними операціями (включають платежі до бюджету, страхові внески, податки, збори, погашення кредитів тощо) [57]. Матвеев В.В., Гайдаржийська О.М., Задорожна А.В. за економічним змістом безготівкові розрахунки поділяють на товарні і нетоварні [20, с. 864]. Кривенко Ю.В. і Адаховської Н.С. безготівкові розрахунки поділяють залежно від виду суб'єкта розрахункових відносин на міжгосподарські, що здійснюються між підприємствами, організаціями, установами; внутрішньогосподарські, які проводяться між структурними підрозділами одного підприємства; міжбанківські, що здійснюються між банківськими установами через системи міжбанківських розрахунків [15].

Пасічник І.В., Лозовий С.В., В'язовий С.М. досліджують безготівкові розрахунки за ознакою ініціювання платежу: клієнтські (активні) - ініціюються платником для перерахування коштів отримувачу; інкасові (пасивні) - ініціюються отримувачем коштів на підставі пред'явлення документів до оплати (наприклад, при безакцептному списанні) [35, с. 639].

Зростання рівня цифровізації суспільних відносин та національної економіки зумовлюють активне поширення нових форм і способів здійснення безготівкових розрахунків, серед яких найчастіше виділяють традиційні банківські розрахунки, що проводяться через кореспондентські рахунки банків та інноваційні цифрові розрахунки, які здійснюються із застосуванням фінтех-рішень, блокчейн-технологій, автоматизованих платіжних платформ. [67, с. 157]. Інші науковці до цієї класифікаційної ознаки додають також ознаку за формою організації платіжного процесу: паперові (традиційні) - на

основі платіжних доручень, вимог-доручень, чеків, акредитивів у документальній формі, та електронні (цифрові), що здійснюються із застосуванням платіжних карток, систем інтернет-банкінгу, мобільних додатків, електронних грошей, QR-платежів тощо [47, с. 149].

Скрипник М.І. і Шевченко Л.В. класифікують безготівкові розрахунки залежно від ознаки можливостей здійснення їх контролю та аудиту. Автори поділяють розрахунки на дві групи: регламентовані операції - підпорядковуються державному фінансовому контролю, мають юридичну силу та відповідну документацію; та децентралізовані розрахунки - проводяться через альтернативні цифрові мережі (наприклад, фінансові платформи на основі смартконтрактів) [56].

Види, набір та рівень розповсюдження здійснення певних форм безготівкових операцій визначають платіжну систему країни та її специфічні особливості. Серед ключових особливостей платіжних систем, що ґрунтуються на безготівкових розрахунках, Пиріг С.О., Іщук Л.І., Олександренко І.В. [37,с. 186] звертають увагу на наступних:

1) наявність ознак інституційної централізованості і регулятивної визначеності. Платіжні системи функціонують у межах єдиної нормативно-правової бази, що в Україні формується Національним банком України. Це забезпечує стабільність, прозорість і правовий захист учасників платіжних відносин. СЕП НБУ виступає ядром національної платіжної інфраструктури, забезпечуючи узгодженість дій банківських установ та фінансових посередників.

2) Технологічна багаторівневність і цифрова інтеграція. Безготівкові платіжні системи поєднують традиційні банківські технології з новітніми цифровими рішеннями - системами миттєвих платежів, мобільними застосунками, блокчейн-платформами, електронними гаманцями тощо. Така структура забезпечує гнучкість, швидкість та інклюзивність розрахункових операцій.

3) Безперервність функціонування. Сучасні платіжні системи України (зокрема, оновлена СЕП) працюють у цілодобовому режимі, що гарантує оперативність і доступність платежів незалежно від часу чи місця їх ініціювання. Це особливо важливо для підтримки бізнес-процесів у воєнних та кризових умовах.

4) Високий рівень безпеки та кіберстійкості. Безготівкові платіжні системи функціонують на основі захищених каналів обміну даними, багаторівневих систем ідентифікації та шифрування. Вони відповідають міжнародним стандартам інформаційної безпеки (ISO 20022, PCI DSS), що мінімізує ризики несанкціонованого доступу та шахрайства.

Ситник І. і Колодізєв О. до цих ознак сучасної платіжної системи України додає: доступність і фінансову інклюзію, гнучкість і адаптивність до форс-мажорних умов, прозорість і контрольованість фінансових потоків [55, с. 38]. Виклики, які за останні роки змали місце у національній економіці, поряд із ризиками та обмеженнями сприяли появі нових інструментів і способів здійснення безготівкових розрахунків, які характеризують національну платіжну систему України як одного з лідерів цифрової фінансової системи.

Сучасні платіжні системи, засновані на безготівкових розрахунках, є інституційно впорядкованим, технологічно розвиненим і стратегічно важливим елементом фінансової інфраструктури України [1]. Їх особливості відображають баланс між стабільністю та інноваційністю, що забезпечує безперервність фінансових потоків, ефективність розрахунків і стійкість національної економіки навіть в умовах воєнно-економічної нестабільності. Серед основних інструментів, які сьогодні активно використовуються у національній практиці безготівкових розрахунків, є: платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, акредитиви, інкасові доручення (розпорядження), платіжні картки (основний інструмент безготівкових розрахунків населення та бізнесу), системи дистанційного банківського обслуговування (інтернет- та мобіль-банкінг), електронні гроші та платіжні сервіси (Apple Pay, Google Pay, PayPal тощо), система електронних платежів НБУ (СЕП) – базова

інфраструктура для міжбанківських переказів у національній валюті (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Види безготівкових розрахунків та їх основні інструменти

Вид безготівкових розрахунків	Їх коротка характеристика	Основні інструменти
Розрахунки платіжними дорученнями	Найпоширеніша форма розрахунків, коли платник самостійно ініціює переказ коштів на рахунок отримувача	Платіжне доручення (електронне або паперове), система «Клієнт-банк», СЕП НБУ
Розрахунки за платіжними вимогами-дорученнями	Поєднують ініціативу отримувача та згоду платника на оплату. Застосовуються при регулярних поставках товарів чи послуг	Платіжна вимога-доручення, електронні документи у банківських системах
Розрахунки за інкасовими дорученнями (вимогами)	Безакцептне (автоматичне) списання коштів із рахунку платника за умовами договору або на підставі рішень контролюючих органів	Інкасове доручення (розпорядження), електронна банківська платіжна система
Розрахунки акредитивами	Сучасна безпечна форма розрахунків, коли банк платника гарантує оплату після виконання певних умов постачальником	Акредитив (покритий, непокритий, відкличний, безвідкличний), SWIFT-повідомлення, банківські гарант
Розрахунки за допомогою чеків	Використовуються для оплати товарів і послуг без готівки, особливо у взаєморозрахунках між підприємствами.	Розрахунковий чек, чекова книжка, електронний чек (e-check)
Розрахунки платіжними картками	Широко застосовуються як у роздрібних, так і в корпоративних розрахунках. Забезпечують швидкість і зручність платежів	Банківські платіжні картки (Visa, MasterCard, ПРОСТІР), POS-термінали, інтернет-еквайринг
Електроні та мобільні платежі	Здійснюються через інтернет-банкінг або мобільні додатки, дають змогу проводити	Інтернет-банкінг, мобільні застосунки, QR-коди, системи

	операції у режимі реального часу	Apple Pay, Google Pay, Portmone, LiqPay тощо
Розрахунки з використанням електронних грошей	Забезпечують можливість здійснення платежів без відкриття банківських рахунків, актуальні для малого бізнесу та онлайн-торгівлі	Електронні гаманці, платформи Monobank, Revolut, Payoneer, Wise, криптовалютні платформи (у межах правового поля)
Міжбанківські розрахунки	Забезпечують перерахування коштів між банками для виконання зобов'язань клієнтів	Система електронних платежів НБУ (СЕП), SWIFT, TARGET2, кореспондентські рахунки

Джерело: сформовано автором за даними [2,17, 30,35]

Сучасна система безготівкових розрахунків в Україні характеризується високим рівнем технологічності, гнучкості та здатністю функціонувати навіть в умовах воєнних викликів. Українська модель безготівкових розрахунків поєднує традиційні банківські інструменти (платіжні доручення, акредитиви, інкасові доручення) з інноваційними цифровими рішеннями (електронні платежі, мобільні застосунки, електронні гроші). Як зазначає Погорєлова Т. П. [40, с. 50], така багаторівнева структура забезпечує стійкість національної платіжної системи та її здатність швидко адаптуватися до потреб бізнесу й держави.

Особливістю української платіжної інфраструктури є функціонування Системи електронних платежів Національного банку України (СЕП), яка є основною платформою для міжбанківських розрахунків і забезпечує високу швидкість, безпеку та надійність виконання платежів. Впровадження її нового покоління (СЕП-4) дозволило перейти до роботи в режимі 24/7, що наблизило українську систему до європейських стандартів SEPA і суттєво підвищило ефективність обслуговування фінансових операцій у реальному часі.

Крім того, активний розвиток національної карткової системи «ПРОСТІР», розширення функціоналу інтернет-банкінгу та мобільних застосунків (Monobank, Privat24, Ощад24/7 тощо), а також інтеграція з

міжнародними платіжними системами сприяють розширенню доступу бізнесу до сучасних платіжних інструментів. Це підвищує рівень фінансової інклюзії, знижує транзакційні витрати та стимулює подальшу цифровізацію економіки.

У воєнних умовах особливо важливим постає те, що Національний банк України забезпечує безперервність роботи платіжної системи, її кіберстійкість і оперативну координацію банківського сектору. Відповідно до постанови правління НБУ України «Про деякі питання здійснення безготівкових розрахунків в Україні в умовах особливого періоду» [49] основними вимогами до функціонування системи безготівкових розрахунків в Україні сьогодні визначені: уточнення порядку відкриття та закриття рахунків в умовах особливого періоду; спеціальний режим обслуговування платіжних операцій; регламентація використання емісійних платіжних інструментів і електронних грошей з урахуванням специфіки особливого періоду; визначення вимог до міжбанківських розрахунків і функціонування СЕП у режимах обмеженої діяльності; посилення вимог до системно важливих банків щодо забезпечення безперервності платіжних операцій; необхідність узгодження режимів функціонування фінансового ринку та банківської системи відповідно до умов особливого періоду. Такі зміни дозволяють зберігати довіру до фінансової системи, підтримувати стабільність господарського обороту та ефективно обслуговувати потреби бізнесу навіть за обмежених ресурсів і ризиків форс-мажорного характеру.

Таким чином, система безготівкових розрахунків в Україні є не лише фінансовим інструментом, а й стратегічною складовою економічної безпеки держави. Її розвиток у напрямі цифрової інтеграції, підвищення надійності та зручності користування визначає здатність національної економіки підтримувати стійкість, прозорість і конкурентоспроможність у складних сучасних умовах.

1.2. Нормативне забезпечення обліку безготівкових розрахунків підприємств

Облік безготівкових розрахунків в Україні формується багаторівневою системою нормативно-правових актів, що поєднують: 1) законодавчі акти, які визначають загальні правові засади організації платіжного обігу; 2) нормативи центрального банку, що регламентують порядок обслуговування та проведення платіжних операцій; 3) методичні та стандартні документи Міністерства фінансів, які встановлюють правила бухгалтерського відображення операцій на рахунках банків; 4) спеціальні норми, що стосуються платіжних послуг і електронних платіжних інструментів.

Облік безготівкових розрахунків в Україні здійснюється відповідно до комплексу нормативно-правових актів, що визначають правові засади організації грошового обігу, порядок здійснення розрахункових операцій, а також методологію їх бухгалтерського відображення. Центральне місце у системі регулювання займає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [48], який визначає основні принципи ведення бухгалтерського обліку, у тому числі порядок визнання, оцінки та відображення у звітності операцій, пов'язаних із рухом грошових коштів на рахунках у банках.

Правове поле платіжного ринку і порядок надання платіжних послуг регламентуються Законом України «Про платіжні послуги» [45], які регламентують визначення платіжних послуг, статус учасників платіжного ринку, вимоги до здійснення платежів та механізми захисту прав користувачів платіжних послуг. Цей закон є ключовим при оцінці юридичної природи безготівкових операцій та визначенні відповідальності постачальників платіжних послуг.

Важливим нормативним актом, що безпосередньо регулює порядок здійснення безготівкових розрахунків, є Постанова Правління Національного банку України № 22 від 21 січня 2004 року «Про затвердження Інструкції про

безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті». Вона визначає форми, порядок та умови проведення розрахунків між суб'єктами господарювання через банківські установи, встановлює правила оформлення платіжних документів, а також вимоги до використання електронних платіжних засобів [51].

Додатково регламентаційне значення мають Закон України «Про Національний банк України» [46], що встановлює загальні засади функціонування платіжної системи держави, та Закон України «Про платіжні послуги» [45], яким унормовано нову архітектуру ринку платіжних послуг, включно з діяльністю постачальників платіжної інфраструктури, провайдерів платіжних послуг і учасників систем дистанційного банківського обслуговування. Ці положення спрямовані на гармонізацію національного законодавства із європейськими нормами, зокрема вимогами Директиви ЄС PSD2.

У площині бухгалтерського обліку операції з безготівкових розрахунків регламентуються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку: ННП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [26], Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [39], нормативами податкового законодавства щодо оподаткування операцій, пов'язаних із безготівковими перерахуваннями, стандарти інформаційної безпеки та вимоги до електронної ідентифікації клієнтів при здійсненні дистанційних платежів. Вони визначають методику відображення руху коштів, взаєморозрахунків із контрагентами та операцій за банківськими рахунками у фінансовій звітності.

У системі бухгалтерського обліку безготівкові розрахунки відображаються за допомогою рахунків класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи», зокрема рахунків 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», а також рахунків розділу 36–68 для фіксації взаєморозрахунків із контрагентами [39].

Це забезпечує двосторонню облікову інтерпретацію - одночасно як руху грошових коштів і як зміни стану зобов'язань або вимог.

Як відмічають Зоря О.П. і Малигев Р.В. [11, с. 78], безготівкові розрахунки як об'єкт бухгалтерського обліку уявляють собою є сукупність господарських операцій, що відображають процес переміщення грошових коштів між суб'єктами економічних відносин через банківську систему без використання готівки, з метою виконання зобов'язань, формування доходів, витрат і фінансових результатів підприємства.

Особливістю безготівкових розрахунків як об'єкта бухгалтерського обліку є їхня двоїста економічна природа: з одного боку, вони є формою руху грошових коштів, а з іншого - інструментом забезпечення виконання договірних і податкових зобов'язань. Це зумовлює необхідність одночасного відображення таких операцій як у складі активів (грошові кошти та їх еквіваленти), так і у складі зобов'язань (розрахунки з постачальниками, бюджетом, персоналом тощо).

На думку Радіонові Н. Й. та Пустовгар К. В. важливою характеристикою безготівкових розрахунків для системи бухгалтерського обліку є опосередкований характер руху коштів. Так, операції здійснюються через фінансових посередників – банківські або/та інші фінансові установи, що мають право надання платіжних послуг. Це створює потребу в аналітичному розмежуванні інформації за видами рахунків (поточні, депозитні, спеціальні тощо) та за контрагентами [54, с. 39].

Як справедливо зауважує Степаненко О., як об'єкт бухгалтерського обліку безготівкові розрахунки визначаються низькою специфічних особливостей, серед яких слід відмітити наступні [38] (рис. 1.2).

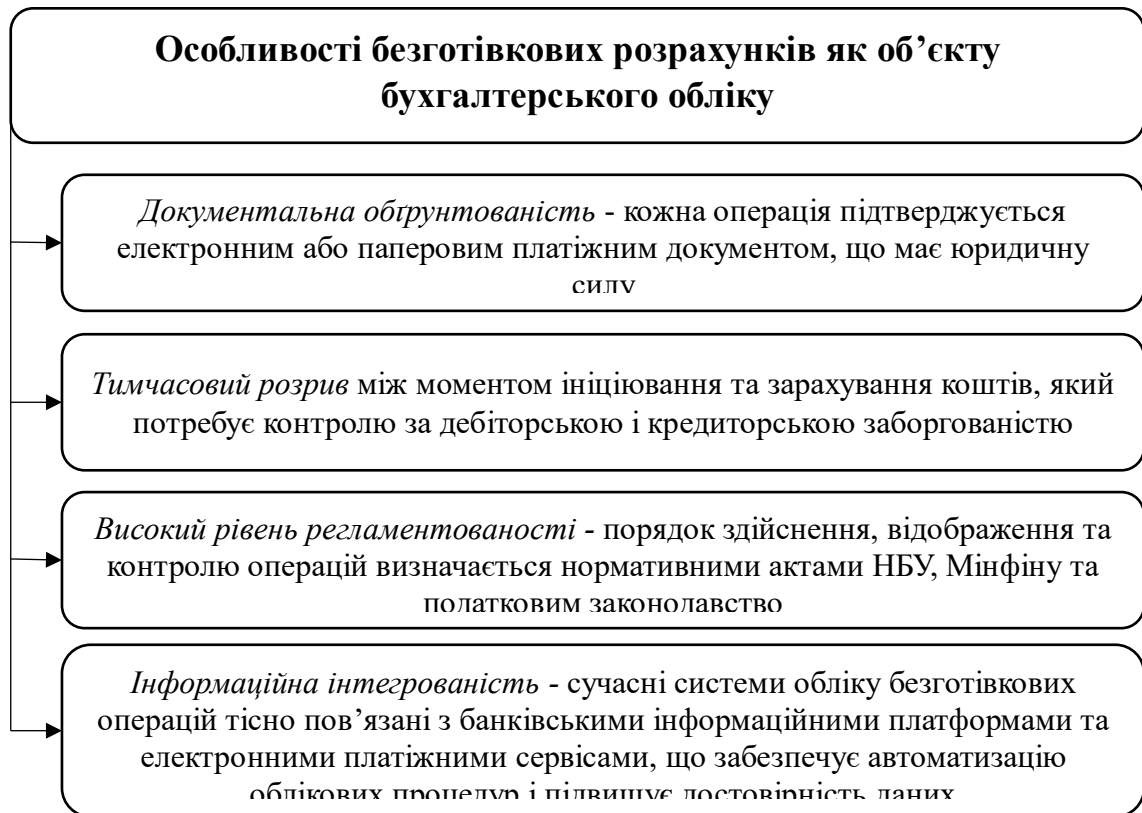

Рис. 1.2. Особливості безготівкових розрахунків як об'єкту бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано автором за даними: [68, 11,9]

Окремої уваги заслуговує роль безготівкових розрахунків у забезпеченні прозорості фінансово-господарської діяльності. В умовах цифровізації економіки їх облік стає не лише інструментом фіксації господарських операцій, а й засобом контролю за фінансовими потоками, виявленням тіньових схем і забезпеченням фінансової безпеки підприємства.

Таким чином, безготівкові розрахунки, як об'єкт бухгалтерського обліку характеризуються комплексністю, регламентованістю та високим рівнем інформаційної інтегрованості. Вони відображають не лише рух грошових ресурсів, а й взаємодію фінансових, технологічних та правових елементів сучасної економічної системи, що визначає їх особливу роль у формуванні достовірної, повної та аналітично значущої облікової інформації.

Діючим Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [27] у 2025 році суб'єкти господарювання мають право

здійснювати готівкові розрахунки протягом одного дня з однією особою (або по кільком платіжним документам) у межах граничних сум: між суб'єктами господарювання (юрособа ↔ юрособа або ФОП ↔ юрособа / ФОП) — не більше 10 000 грн включно; з фізичною особою (юрособа або ФОП ↔ фізособа) - не більше 50 000 грн включно. Фізичні особи мають право здійснювати розрахунки готівкою з суб'єктами господарювання протягом дня сумою до 50 000 грн включно.

Як зазначають Лоскоріх Г. і Баторі В., обмеження готівкових розрахунків між юридичними та фізичними особами у 2025 році - є не просто адміністративна норма, а інструмент державної політики, спрямований на зменшення ролі готівки і трансформацію фінансової системи до «безготівкового режиму» [18, с. 399]. Вони змушують бізнес і громадян активніше користуватися електронними платіжними інструментами, стимулюють розвиток фінтеху, підвищують прозорість фінансових потоків та зменшують тіньову економіку.

Інші науковці погоджуються з такими висновками та зауважують, що обмеження готівкових розрахунків відіграють важливу роль як інструмент стимулювання переходу економіки до безготівкових форм оплати [4]. Така роль і значення розрахунків проявляються у наступних основних положеннях:

1) стимулювання використання платіжних інструментів - якщо сторона угоди (наприклад, покупець) хоче уникнути обмежень готівки понад 50 000 грн, вона змушена використовувати безготівковий платіж (банківський переказ, платіжна картка, електронні платіжні сервіси). Це сприяє нарощенню обсягу безготівкових операцій в економіці.

2) Зменшення готівкового обігу - обмеження зменшують кількість великих готівкових платежів, що знижує ризики зловживань, ухилення від оподаткування, «конвертації» доходів, «чорного готівкового бізнесу».

3) Контроль та прозорість фінансових потоків - безготівкові платежі, зазвичай, залишають електронний слід, що полегшує контроль податкових і

фінансових органів. Обмеження готівки — це один із механізмів, щоб змусити бізнес «вийти з тіні» [66, с. 215].

4) Підвищення ролі фінансових посередників і банків. Оскільки великі платежі мають бути безготівковими, банківські системи, платіжні шлюзи, послуги еквайрингу, інтернет-банкінг стають центральними в обробці господарських операцій. Це створює передумови для формування дієвої інституційної інфраструктури «безготівкового суспільства».

З 1 жовтня 2025 року Національний банк України запровадив кардинальні зміни у правилах здійснення карткових операцій [25]. У цілому, розрахункові інновації стосуються документального оформлення операцій та мають за мету підвищення рівня контролю і ступеня прозорості за рухом грошових потоків у економіці України. Основними результатами юридичних інновацій у сфері безготівкового обліку стали: зміна характеру первинних документів і виписок банку; суттєве зростання вимог до ідентифікації та KYC у внутрішніх процедурах; посилення фінансового моніторингу впливає на документування складних або одноразових переказів; технічні наслідки для облікових програм і інтеграції з банком; зростання кількості податкових та аудиторських ризиків/вигід.

З точки зору бухгалтерського обліку такі зміни вимагають здійснення з боку бізнес-суб'єктів (контрагентів) наступних заходів: 1) необхідність перегляду правил приймання і зберігання банківських виписок як первинних документів; оновити процедури звірки з аналітикою по контрагентах; 2) доцільність підсилення реєстрів контрагентів у бухгалтерських системах (унікальні ідентифікатори), актуалізації шаблонів посадових інструкцій для касирів/бухгалтерів; 3) актуальність формалізації додаткового обґрунтування (довідки, договори, акти прийому-передачі) для нетипових платежів і зберігати їх у електронній формі; 4) модернізація ІТ-інфраструктури (перевірка сумісності форматів, тестові інтеграції, проактивне оновлення); 5) доцільність координації змін з податковим відділом і аудиторами, оновлення процедур формування звітності.

Сучасний стан обліку безготівкових розрахунків в Україні характеризується поступовою трансформацією його нормативно-методологічної основи у напрямі гармонізації з міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS) та поглибленням євроінтеграційних процесів [19, с. 48]. Система бухгалтерського обліку країни функціонує в умовах дії Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, проте в останні роки посилюється орієнтація на поступовий перехід до міжнародних стандартів. Міністерство фінансів проводить цілеспрямовану роботу із перекладу, адаптації та впровадження IFRS, що дає змогу поступово формувати єдиний методологічний простір, узгоджений із вимогами європейських країн. Водночас застосування міжнародних стандартів є обов'язковим для підприємств, що мають суспільний інтерес - банків, страхових компаній, публічних акціонерних товариств, а для інших суб'єктів господарювання діє механізм добровільного вибору або поступової конвергенції з національними нормами.

У контексті розвитку безготівкових розрахунків ключову роль відіграє Національний банк України, який формує та реалізує стратегію розвитку безготівкової економіки, регламентує порядок здійснення платіжних операцій і встановлює стандарти взаємодії між банками та клієнтами [67, с. 156]. Під впливом регуляторних рішень НБУ активно розвивається інфраструктура електронних платежів, упроваджуються сучасні інформаційні технології, зростає частка миттєвих та карткових розрахунків. Це обумовлює трансформацію системи бухгалтерського обліку: банківські виписки набувають статусу основного первинного документа, а їхня структура поступово ускладняється - з'являються додаткові реквізити, що дають змогу чіткіше ідентифікувати платника, отримувача, призначення платежу. Відтак, як справедливо зауважують Радіонова Н. Й. і Пустовгар К. В., процеси автоматизації та стандартизації платіжних даних стають вагомим чинником підвищення прозорості облікової інформації [54, с. 41].

Зближення національної системи обліку з міжнародними стандартами спричиняє необхідність перегляду методик визнання та оцінки безготівкових операцій. Вимоги IFRS, зокрема стандартів IAS 7 «Звіт про рух грошових коштів» та IFRS 9 «Фінансові інструменти», передбачають чітке визначення моменту визнання грошових потоків, класифікацію грошових коштів і еквівалентів, а також детальне розкриття ризиків, пов'язаних із платіжними операціями. Це стимулює українські підприємства вдосконалювати внутрішні облікові політики, посилювати аналітику за банківськими рахунками, деталізувати відображення операцій у бухгалтерських системах. Окремої уваги потребує відображення миттєвих переказів і карткових платежів, для яких визначення моменту переходу ризиків і вигод є вирішальним при визнанні доходів або витрат.

Суттєвий вплив на облікову практику безготівкових операцій також здійснює прийнятий Євроінтеграційний курс України. У процесі наближення до стандартів Європейського Союзу відбувається адаптація національного фінансового законодавства до вимог ЄС, що включає технічні регламенти з платіжних послуг, захисту прав споживачів та інформаційної безпеки. Запровадження європейських вимог до обміну фінансовими даними передбачає використання уніфікованих форматів (ISO, XML, JSON), що забезпечують сумісність інформаційних систем українських і європейських суб'єктів. Разом із тим, посилюються вимоги до захисту персональних даних і зберігання електронних доказів платіжних операцій, що потребує впровадження нових технологічних і процедурних рішень у бухгалтерії та фінансовому контролі.

Як наголошує Гриліцька А.В. [9, с. 247], процес зближення із міжнародними стандартами супроводжується низкою проблем. До основних належать нерівномірна готовність підприємств різних секторів до впровадження вимог IFRS, недостатня технічна сумісність облікових програм з оновленими форматами банківських виписок, ризики інформаційної безпеки, а також невідповідність темпів адаптації бухгалтерського, податкового і

банківського законодавства. Водночас на рівні держави й бізнесу поступово формується розуміння того, що перехід до прозорості, електронно орієнтованої системи безготівкових розрахунків є складовою інтеграції у європейський фінансовий простір і необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності української економіки [14, с. 53].

Таким чином, сучасний стан обліку безготівкових розрахунків в Україні можна охарактеризувати як етап глибоких структурних перетворень, спрямованих на створення прозорості, технологічно сумісної та нормативно гармонізованої системи бухгалтерського обліку. Поступова імплементація міжнародних стандартів звітності, розвиток електронної платіжної інфраструктури та активізація євроінтеграційних процесів формують підґрунтя для підвищення довіри до фінансової інформації, удосконалення системи внутрішнього контролю й забезпечення інтеграції українського облікового середовища у загальноєвропейський фінансовий простір.

1.3. Методичні аспекти аналізу безготівкових розрахунків

У забезпеченні безперервності фінансово-господарської діяльності підприємства, підвищенні ліквідності активів і платоспроможності суб'єкта господарювання аналіз грошових розрахунків, зокрема, тих, що здійснюються на безготівковій основі, займає виключне важливе місце. Ефективна організація та аналітичне оцінювання безготівкових розрахунків сприяють оптимізації грошових потоків, зниженню фінансових ризиків, своєчасному виконанню договірних зобов'язань і зміцненню ділової репутації підприємства. В умовах цифровізації економіки та зростання ролі електронних платіжних систем аналіз безготівкових операцій набуває особливої актуальності як інструмент підвищення фінансової прозорості, керованості та стійкості бізнес-процесів.

В умовах воєнного стану в Україні система розрахунків між аграрними підприємствами зазнає суттєвих трансформацій, пов'язаних із порушенням логістичних ланцюгів, нестабільністю платоспроможності контрагентів, обмеженнями банківської інфраструктури та зростанням фінансових ризиків. Це призводить до уповільнення оборотності коштів, накопичення дебіторської заборгованості й ускладнення виконання договірних зобов'язань. За таких умов аналіз безготівкових розрахунків набуває особливого значення як інструмент контролю за станом розрахункових відносин, оцінки ефективності використання грошових ресурсів і виявлення внутрішніх резервів для забезпечення фінансової стабільності аграрних підприємств. Його результати створюють аналітичну основу для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ліквідності, зміцнення платіжної дисципліни та адаптацію фінансової політики суб'єктів агробізнесу до умов воєнної економіки.

Проведення ґрунтовного аналізу безготівкових розрахунків бізнес-суб'єктів, зокрема, у агросекторі, є необхідною передумовою для виявлення проблемних аспектів платіжних взаємовідносин, оцінки ефективності розрахункової політики та обґрунтування напрямів її вдосконалення в умовах нестабільного економічного середовища. Саме це визначає мету аналізу безготівкових розрахунків як забезпечення комплексної оцінки стану, динаміки та результативності розрахункових операцій з позицій фінансової стабільності та стійкості підприємства.

Основною метою аналізу безготівкових розрахунків на рівні бізнес-суб'єкта Бондар А.В. [6, с. 59] визначає об'єктивну оцінку ефективності організації та використання системи безготівкових розрахунків підприємства, виявлення резервів підвищення платіжної дисципліни, ліквідності та оптимізації руху грошових коштів для забезпечення фінансової стійкості й ділової репутації суб'єкта господарювання. Мета опосередковує сукупність ключових завдань аналізу безготівкових розрахунків на підприємстві. Серед них науковці виділяють [28, 32]:

- оцінку обсягів, структури та динаміки безготівкових розрахунків за видами операцій бізнес-суб'єкта і контрагентами;
- визначення співвідношення безготівкових і готівкових платежів та його вплив на фінансові результати;
- аналіз фактичного стану дебіторської і кредиторської заборгованості, своєчасність виконання платіжних зобов'язань;
- виявлення резервів прискорення обігу коштів і підвищення ефективності розрахункових операцій;
- оцінка якості організації бухгалтерського обліку та контролю безготівкових розрахунків;
- обґрунтування напрямів подальшого удосконалення розрахункової політики підприємства з урахуванням сучасних цифрових технологій і банківських сервісів.

Інформаційною базою аналізу безготівкових розрахунків є система облікових, звітних та позаоблікових даних, що відображають рух грошових коштів і стан розрахункових відносин підприємства. До основних джерел даних Радіонова Н. Й., Окончук А. Р. [53, с. 41] відносять: первинні документи; регістри бухгалтерського обліку – журнали-ордери, відомості та оборотно-сальдові відомості за рахунками 31 «Рахунки в банках», 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»; фінансову звітність; внутрішньогосподарську інформацію; дані управлінського обліку, бюджети руху коштів, внутрішні регламенти щодо проведення розрахунків; зовнішні джерела (банківські довідки, умови договорів, нормативно-правові акти НБУ, податкові звіти та статистична інформація). Систематизація видів і інформаційних джерел даних, необхідних для здійснення аналізу безготівкових розрахунків бізнес-суб'єктів, дозволила побудувати її систему, наведену на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Джерела інформації для аналізу безготівкових розрахунків бізнес-суб'єктів

Джерело: сформовано автором за [53, 54, 64]

Інформаційне забезпечення аналізу безготівкових розрахунків охоплює широкий спектр облікових і позаоблікових даних, що відображають як внутрішні процеси підприємства, так і його зовнішні фінансові взаємовідносини. Комплексне використання цих джерел дає змогу забезпечити повноту, достовірність і аналітичну глибину оцінки стану розрахункових операцій, своєчасно виявляти фінансові ризики та формувати обґрунтовані управлінські рішення щодо підвищення ефективності розрахункової діяльності підприємства (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Методика аналізу безготівкових розрахунків бізнес-суб'єкта

Етапи аналізу	Зміст основних заходів
Підготовчий етап	Визначення об'єкта, періоду та напрямів аналізу; збір і перевірка вихідної інформації; групування даних за видами розрахунків (з постачальниками, покупцями, банками, бюджетом тощо)
Аналітичний етап	Оцінка стану й ефективності безготівкових розрахунків за допомогою системи показників: Обсяг і структура безготівкових розрахунків; коефіцієнт безготівковості обороту; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; середній строк розрахунків (інкасації); частка простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості; коефіцієнт ліквідності грошових потоків; ефективність розрахункової політики підприємства
Оціночно-результативний етап	Узагальнення результатів аналізу; порівняння показників у динаміці та з галузевими нормами; виявлення відхилень і причин неефективності розрахунків; формування висновків і пропозицій щодо вдосконалення розрахункової політики

Джерело: сформовано автором за даними: [54,56,66]

Методика аналізу безготівкових розрахунків ґрунтується на системному підході, що поєднує оцінку кількісних і якісних параметрів розрахункової діяльності підприємства. Її застосування забезпечує виявлення тенденцій і закономірностей у сфері платіжних взаємовідносин, дозволяє оцінити ефективність використання грошових ресурсів і визначити резерви підвищення платіжної дисципліни. Результати аналізу формують інформаційну основу для прийняття управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію розрахункової політики, прискорення обігу коштів і зміцнення фінансової стійкості підприємства в сучасних економічних умовах.

Господарська діяльність бізнес-суб'єктів аграрної сфери супроводжується значною кількістю специфічних ознак, які здійснюють вплив на організацію і здійснення розрахункових відносин, зокрема, у безготівковій їх формі. Особливості аналізу безготівкових розрахунків аграрних бізнес-суб'єктів

зумовлені специфікою їх фінансово-господарської діяльності та поточними викликами, спричиненими воєнним станом і загальною економічною нестабільністю. В аграрному секторі України безготівкові розрахунки виступають основною формою платіжних відносин, однак їхня ефективність значною мірою залежить від сезонності виробництва, нерівномірності грошових потоків, тривалих розрахункових циклів і значної частки відстрочених платежів.

В умовах триваючого військового конфлікту в Україні аналітична оцінка стану розрахунків ускладнюється через затримки платежів, підвищення ризику неплатежів, обмежений доступ до банківських сервісів у прифронтових регіонах та посилення ролі державних регуляторних механізмів. У зв'язку з цим, аналіз безготівкових розрахунків аграрних підприємств має передбачати не лише вивчення обсягів і структури платіжних операцій, а й оцінку рівня платіжної дисципліни контрагентів, ступеня концентрації розрахунків за окремими банками, впливу логістичних і валютних ризиків.

Крім того, важливим завданням аналітичного процесу стає визначення здатності підприємства підтримувати безперервність розрахункових операцій в умовах нестабільного середовища, оптимізувати грошові потоки та використовувати сучасні інструменти дистанційного банківського обслуговування. Отже, аналіз безготівкових розрахунків у сучасних умовах має не лише діагностичний, а й прогностичний характер, оскільки забезпечує формування фінансової стійкості аграрних суб'єктів господарювання в умовах воєнних ризиків і трансформації національної платіжної інфраструктури.

Сучасна інфраструктура безготівкових розрахунків в Україні характеризується високим рівнем цифровізації та функціональною інтегрованістю банківської системи, платіжних сервісів і регуляторних платформ [40, с. 51]. Ключову роль у її розвитку відіграє Національний банк України, який забезпечує функціонування Системи електронних платежів (СЕП), впроваджує стандарти ISO 20022 і розвиває Національну систему масових електронних платежів (НСМЕП).

За даними Національного банку України, сучасні платіжна фінансова інфраструктура представлена значної кількістю елементів: у країні функціонує понад 359 тис грн од POS-терміналів, 316 тис пунктів, які приймають платіжні картки, близько 16 тис од банкоматів. Загальні кількість емітованих платіжних карток дорівнює 109,8 млн од, з них активних – 46,3 млн, безконтактних платіжних карток – 26,1 млн од, токенизованих карток – 7,9 млн од [10].

Важливими складовими інфраструктури є мережі комерційних банків, платіжні системи міжнародного рівня (Visa, Mastercard), а також інноваційні фінтех-рішення, що забезпечують мобільні та дистанційні розрахунки. Активно впроваджуються технології миттєвих платежів, електронних грошей і цифрових гаманців, що розширюють можливості суб'єктів господарювання в управлінні грошовими потоками.

В умовах воєнного стану інфраструктура безготівкових розрахунків продемонструвала високу адаптивність, забезпечивши безперервність платіжних операцій навіть за умов кіберзагроз і тимчасових перебоїв у роботі банківської мережі. Водночас підвищується роль регуляторного контролю, кіберзахисту та резервних механізмів обробки платежів, що формують основу фінансової безпеки держави та стійкості платіжної системи.

Створена інфраструктура безготівкових платежів відповідає сучасним світовим та європейським трендам організації розрахункових відносин. Як відмічає Назарова І., у світі за останні роки сформувалась тенденція на скорочення обсягу готівкових розрахунків та зростання частки безготівкових. Так, у США безготівкові розрахунки займають понад 70% всіх операцій бізнес-суб'єктів, у країнах ЄС – близько 50% із трендом сталого зростання. Лідарами країн світу за питомою вагою безготівкових розрахунків постають Південна Корея, Швеція, Великобританія, Франція, Китай [23, с. 215]. Загальна кількість безготівкових операцій у світі постійно зростає та у 2023 році склала 1335 млрд од. (рис. 1.4). Найбільша кількість та частка безготівкових грошових операцій була проведена у Тихоокеанському регіоні та країнах ЄС.

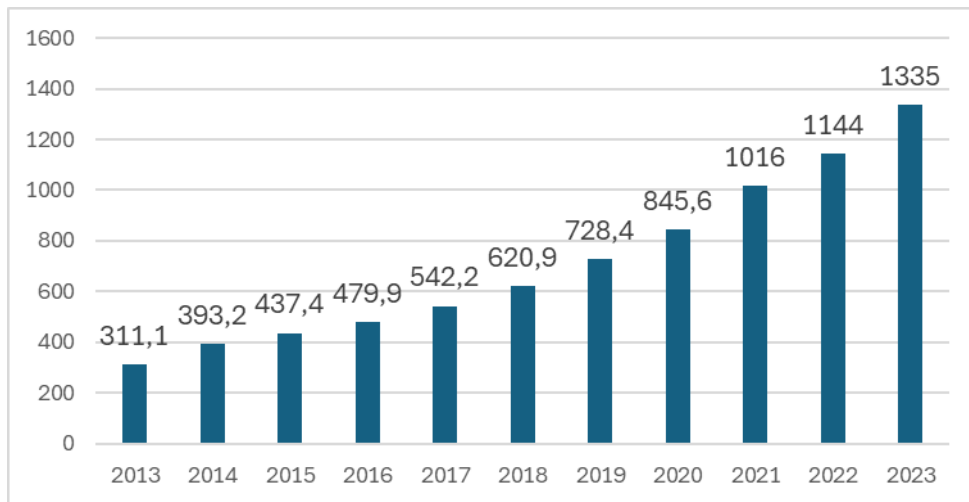

Рис. 1.4. Кількість здійснених безготівкових операцій у світі, млрд од

Джерело: побудовано автором за даними: [59]

Як зазначає Правління НБУ, безготівкові розрахунки уявляють собою швидкий, зручний та безпечний спосіб оплатити товари та послуги. Розширення сфери безготівкових розрахунків сприяє прозорості платежів та економічному росту країни. Станом на початок 2025 року в Україні банківські рахунки мали 3,4 млн бізнес-суб'єктів (юридичні особи), з яких 2,4 млн – рахунки ФОП та 80,3 млн фізичних осіб. Основну частку банківських рахунків займають рахунки у національній валюті [10].

Сучасна інфраструктура безготівкових розрахунків в Україні становить стратегічну основу функціонування фінансової системи та розвитку цифрової економіки. Її ефективність підтверджується здатністю забезпечувати безперервність платіжних операцій навіть в умовах воєнних ризиків і економічної нестабільності. Водночас подальший розвиток цієї інфраструктури потребує активного стимулювання - шляхом удосконалення нормативно-правового регулювання, розширення можливостей фінтех-сектору, підвищення рівня фінансової інклюзії, аналізу та цифрової грамотності учасників ринку. Спрямування державної політики на розбудову сучасних, безпечних і доступних платіжних сервісів стане важливою передумовою посилення довіри до безготівкових розрахунків і прискорення їх поширення в національній економіці.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ПСП «МАЯК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПСП «Маяк»

Приватне сільськогосподарське підприємство «Маяк» Березівського району Одеської області було створено у 2002 році. Сферою господарської діяльності ПСП «Маяк» є широкий профіль видів послуг та підприємницької діяльності – виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції, роздрібна та оптова торгівля, посередництво у ЗМІ, консультування з питань комерційної діяльності та управління, діяльність у сфері права, надання послуг з ремонту техніки і обладнання, послуг у сфері розваг та інші. Проте, основним видом діяльності є аграрний бізнес (виращування сільськогосподарських культур).

Засновником і власником ПСП «Маяк» є Захарєв А.С., якому належать всі 100% капіталу даного бізнес-суб'єкта та який є керівником даного агроформування. Розмір первісного внеску у статутний капіталу ПСП «Маяк» складав 10 тис грн. Повну відповідальність та результати діяльності приватного підприємства несе його засновник.

Березівський район Одеської області характеризується сприятливими природно-кліматичними умовами для розвитку сільського господарства, що обумовлює його високий аграрний потенціал. Район розташований у центральній частині Одеської області, у межах Причорноморської низовини, що визначає його рівнинний рельєф із незначними коливаннями висот. Таке геоморфологічне положення створює умови для механізованого землеробства та ефективного використання сучасної агротехніки.

Клімат району - помірно-континентальний із жарким і посушливим літом та м'якою, малосніжною зимою. Середньорічна температура становить близько +10...+11 °С, а середня кількість опадів - 350–450 мм на рік, що потребує раціонального використання водних ресурсів та впровадження

вологозберігаючих технологій обробітку ґрунту. Через кліматичну посушливість і значну господарську освоєність території зберігається ризик вітрової та водної ерозії ґрунтів, а також поступового зниження вологозабезпеченості. Водночас тривалий теплий період (до 250 днів на рік) забезпечує можливість вирощування широкого спектра сільськогосподарських культур, включаючи озимі зернові, соняшник, кукурудзу, ріпак, овочеві та баштанні культури.

У цілому, природно-кліматичні умови Березівського району Одеської області є сприятливими для ефективного ведення аграрного бізнесу, зокрема рослинницького напрямку, за умови раціонального використання земельних ресурсів, упровадження адаптивних технологій землеробства, енерго- та водозберігаючих практик, а також дотримання принципів сталого розвитку.

ПСП «Маяк» є малим аграрним бізнес-суб'єктом, загальна площа сільськогосподарських угідь якого дорівнює 2014 га. Чисельність найманих працівників господарства становить 26 осіб.

Ефективне функціонування аграрного бізнесу безпосередньо залежить від наявності, структури та раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства. У сучасних умовах трансформації аграрного сектору, зумовленої переходом до сталого розвитку та інтеграцією України у європейський економічний простір, важливого значення набуває комплексне забезпечення суб'єктів господарювання основними видами ресурсів. До них належать земельні, трудові, матеріально-технічні, фінансові, інформаційні та інноваційні ресурси, які у взаємозв'язку формують базу для відтворення, ефективного виробництва та підвищення конкурентоспроможності аграрного бізнесу. Індикатори фактичного рівня забезпеченості ПСП «Маяк» ресурсним потенціалом наведені у таблиці 2.1.

Забезпеченість основними видами ресурсів ПСП «Маяк»

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024 р. до 2022 р.	
				(+,-)	%
Наявність с.-г. угідь, га	2014	2014	2014	0,0	100,0
в т.ч. ріллі, га	2014	2014	2014	0,0	100,0
Середньорічна кількість працівників, осіб	29	26	26	-3,0	89,7
Вартість необоротних активів, тис. грн.	25463	21999	24012	-1451,0	94,3
Вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	24184	20721	22733	-1451,0	94,0
Вартість оборотних активів, тис. грн.	47039	51382	50009	2970,0	106,3
Авансований капітал, тис. грн.	72501,7	73382	74021,4	1519,7	102,1
Власний капітал, тис. грн.	71368,9	72148	73074	1705,1	102,4
Залучений капітал, тис. грн.	1132,8	1234	947,4	-185,4	83,6
Чистий дохід, тис. грн.	28114,6	51068,8	58328,1	30213,5	207,5
Чистий прибуток, тис. грн.	823,5	735,5	1115,7	292,2	135,5
Виробничі витрати, тис. грн.	27291,1	50333,3	57212,4	29921,3	28,0
Обсяги виробництва, ц, зерна	51234	44338	38464	-12770,0	75,1
ріпаку	0,0	4006	3000	3000,0	x
насіння соняшнику	13000	13541	10250	-2750,0	78,8

Аналіз динаміки забезпеченості ПСП «Маяк» основними видами ресурсів за період 2022-2024 роки свідчить про відносну стабільність виробничого потенціалу підприємства при одночасному зниженні ефективності використання окремих його складових. Площа сільськогосподарських угідь господарства становить 2014 га та протягом останніх років не змінювалась. При цьому спостерігається негативна тенденція скорочення чисельності працюючих у приватному підприємстві – у 2024 році їх кількість становила 26 осіб.

Нарощування вартості сукупних активів на 2,1% - до 74,0 млн грн. відбулось, в основному за рахунок збільшення вартості оборотних активів

підприємства, яка зросла на 6,3% та становила у звітному періоді 50 млн грн. поряд з цим, спостерігається незначне зменшення вартості необоротних активів, зокрема, основних виробничих засобів.

Скорочення вартості виробничих ресурсів призвело до зменшення виробничого потенціалу ПСП «Маяк», що проявилось у скороченні обсягів виробництва основних видів сільськогосподарської продукції. Так, обсяги виробництва зерна за 2022-2024 роки зменшились на 24,9% (до 3846 т), насіння соняшнику – на 21,2% (відповідно до 1025т). Такі тренди є загрозливими для забезпечення подальшого розширеного аграрного виробництва, зокрема, на розширеній основі.

Поряд з цим, виявлені негативні тенденції не позначились на кінцевих фінансових результатах діяльності ПСП «Маяк». Завдяки пошуку вигідних каналів збуту сільськогосподарської продукції та активній ціновій політиці приватне підприємство збільшило розмір виручки від реалізації більше, ніж у два рази – до 58,3 млн грн. за одночасного зростання розміру чистого прибутку до 1115,7 тис грн.

У цілому, за результатами оцінки наявних виробничих ресурсів можна відмітити, що ПСП «Маяк» у достатній кількості забезпечено ресурсним потенціалом та має сприятливі природно-економічні передумови для здійснення аграрного бізнесу.

Наявність достатньої кількості і якості виробничих ресурсів формує необхідні передумови для організації і ведення сільськогосподарської діяльності. Проте, її результати визначаються не тільки забезпеченістю, а й рівнем ефективності використання наявного ресурсного потенціалу агроформувань. Оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного підприємства є важливим елементом системи управління його діяльністю, оскільки відображає ступінь раціональності залучення наявних ресурсів та рівень їх віддачі у процесі господарювання. Такий аналіз дає змогу визначити сильні та слабкі сторони ресурсного забезпечення, виявити резерви підвищення продуктивності, оптимізувати структуру витрат і підвищити загальну

результативність виробництва. Особливого значення така оцінка набуває в умовах ринкової конкуренції та обмеженості матеріально-технічних і фінансових ресурсів, коли від ефективності їх використання безпосередньо залежить стабільність і прибутковість аграрного бізнесу. З метою комплексного виявлення тенденцій і оцінки динаміки основних показників ефективності використання ресурсного потенціалу ПСП «Маяк» представлені показники таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Рівень ефективності використання виробничого потенціалу
ПСП «Маяк»**

Показники	2022р.	2023р.	2024.	2024р. до 2022р.	
				(+,-)	%
Розмір чистого доходу на 100 га ріллі, тис. грн.	1396,0	2535,7	2896,1	1500,2	207,5
Розмір чистого прибутку на 100 га ріллі, тис. грн.	40,9	36,5	55,4	14,5	135,5
Виробництво продукції в натуральному виразі на 100 га відповідних угідь, ц:					
зерна	2543,9	2201,5	1909,8	-634,1	75,1
насіння соняшнику	645,5	672,3	508,9	-136,5	78,8
Капіталовіддача, грн.	1,2	2,5	2,6	1,4	220,7
Капіталомісткість, грн.	0,9	0,4	0,4	-0,5	45,3
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	0,6	1,0	1,2	0,6	195,1
Коефіцієнт завантаженості	1,7	1,0	0,9	-0,8	51,2
Термін обороту оборотного капіталу	610,7	367,2	312,9	-297,7	51,2
Рівень рентабельності активів, %	1,1	1,0	1,5	0,4	132,7
Отримано чистого доходу на одного середньорічного працівника, тис. грн.	969,5	1964,2	2243,4	1273,9	231,4
Окупність витрат, грн	1,0	1,0	1,0	0,0	99,0
Рівень рентабельності, %	3,2	1,5	2,0	-1,19197	x

Як свідчать показники таблиці 2.2, в ПСП «Маяк» спостерігається нестабільний тренд підвищення ефективності використання наявного

ресурсного потенціалу. Так, має місце зростання розміру чистого доходу на 100 га ріллі на 107,5 % (до 2896,1 тис грн) та зростання чистого прибутку на 35,5 % (до 55,4 тис грн) свідчать про підвищення рівня інтенсифікації господарської діяльності й поліпшення фінансових результатів за рахунок більш раціонального використання ресурсів та ефективнішого управління капіталом.

У два рази підвищується економічна ефективність використання основного і оборотного капіталу – рівень капіталовіддачі збільшився до 2,6 грн, а термін обороту оборотних активів скоротився до 313 днів. Також значно підвищується річна продуктивність праці персоналу приватного підприємства – у розрахунку на одного середньорічного працівника у господарстві у 2024 році було отримано 2243,4 тис грн чистого доходу. Зростанні рівня рентабельності активів до 1,5 %, що свідчить про підвищення здатності підприємства генерувати прибуток із кожної гривні вкладених ресурсів.

Незважаючи на покращення більшості відносних показників, рівень рентабельності господарської діяльності ПСП «Маяк» знизився з 3,2 % до 2,0 %, що пояснюється підвищенням собівартості продукції та зростанням виробничих витрат. Таким чином, у період 2022–2024 рр. ПСП «Маяк» продемонструвало покращення фінансових параметрів ефективності використання виробничого потенціалу за рахунок інтенсифікації капіталу й оптимізації ресурсних потоків, хоча фізичні обсяги виробництва продукції сільського господарства зазнали певного зниження. У цілому, за результатами проведених досліджень можна зробити висновок про наявні резерви підвищення ефективності використання виробничих ресурсів в приватному підприємстві.

Ключовим індикатором ефективності господарювання та рівня використання наявного ресурсного потенціалу аграрних бізнес-суб'єктів є кінцеві результати їхньої діяльності. Вони відображають не лише економічну доцільність прийнятих управлінських рішень, але й ступінь адаптації підприємства до мінливих ринкових умов, цінових коливань і впливу

зовнішніх факторів. Основними узагальнюючими показниками результативності виступають чистий дохід від реалізації продукції, собівартість виробництва, валовий і чистий прибуток, а також рівень рентабельності, які у взаємозв'язку характеризують фінансову стійкість і конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Для оцінки динаміки кінцевих результативних індикаторів діяльності ПСП «Маяк» наведено таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

**Показники фінансових результатів діяльності
ПСП «Маяк» (тис. грн.)**

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. до 2022р.	
				(+,-)	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	28114,6	51068,8	58328,1	30213,5	207,5
Собівартість реалізованої продукції	25756,1	48572	55636,6	29880,5	216,0
Валовий прибуток	2358,5	2496,7	2691,5	333	114,1
Інші операційні витрати	615	820,3	715,2	100,2	116,3
Інші витрати	920	940,9	860,6	245,6	93,5
Чистий прибуток	823,5	735,5	1115,7	292,2	135,5

Динаміка фінансових результатів ПСП «Маяк» за 2022-2024 рр. свідчить про суттєве підвищення рівня ефективності господарської діяльності суб'єкта дослідження. Це підтверджує зростання чистого доходу у два рази – до 58,3 млн грн, розміру валового прибутку на 14,% - до 2691,7 тис грн. Проте, темпи приросту даних показників мають негативний тренд. Так, темп зростання собівартості реалізованої продукції перевищує темп росту виручки, що з часом може призвести до збитковості бізнесу ПСП «Маяк». Крім того, темпи приросту валового прибутку були значно нижчими, ніж темпи зростання доходів, що вказує на зниження маржинальності реалізованої продукції.

Збільшення величини чистого прибутку, як кінцевого результативного індикатора господарської діяльності, до 1115,7 тис грн (на 35,5%) показує потенціал ПСП «Маяк» у підвищенні рівня рентабельності агробізнесу.

Структура фінансових результатів указує на посилення залежності прибутковості від обсягу реалізації, а не від скорочення витрат, що знижує гнучкість фінансових можливостей у разі коливань ринкової кон'юнктури. Збереження позитивної динаміки чистого прибутку при зростанні витрат підтверджує стійкість фінансово-виробничої системи підприємства, однак одночасно вказує на необхідність посилення контролю за рівнем собівартості й оптимізації структури витрат.

Важливим інструментом оцінювання здатності аграрних бізнес-суб'єктів забезпечувати безперервність своєї господарської діяльності, виконувати фінансові зобов'язання та підтримувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі є комплексний аналіз показників фінансового стану. Стан фінансової стійкості відображає збалансованість власних і залучених ресурсів, рівень автономії та залежності від зовнішніх джерел фінансування, а також здатність підприємства ефективно реагувати на зміну кон'юнктури аграрного ринку. Показники ділової активності, у свою чергу, характеризують ефективність використання оборотного капіталу, швидкість обороту активів і здатність генерувати дохід на основі наявного потенціалу. Своєчасна і повна оцінка даних показників дозволяє виявити тенденції фінансового розвитку підприємства, визначити його сильні й проблемні зони, а також обґрунтувати напрями підвищення ефективності фінансового менеджменту. Узагальнені результати аналізу фінансової стійкості та ділової активності ПСП «Маяк» наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

**Показники оцінки фінансового стану
ПСП «Маяк» (станом на кінець року)**

Показники	Нормативне значення	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р. (+,-)
Показники оцінки фінансової стійкості					
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,98	0,98	0,99	0,01
Коефіцієнт заборгованості	$\leq 0,5$	0,02	0,02	0,01	-0,01
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\geq 0,5$	60,20	56,86	118,88	58,68
Коефіцієнт фінансового ризику	$\leq 1,0$	0,02	0,02	0,01	-0,01
Показники оцінки рівня ділової активності					
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Зростання	0,6	1,0	1,2	0,6
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	Зростання	4,3	5,4	2,9	-1,3
Коефіцієнт оборотності сукупних активів	Зростання	0,4	0,7	0,8	0,4
Термін обороту виробничих запасів, днів	Зменшення	85,8	67,3	125,2	39,4
Термін обороту оборотних активів, днів	Зменшення	610,7	367,2	312,9	-297,7
Термін обороту сукупних активів, днів	Зменшення	941,3	524,5	463,2	-478,1
К обороту дебіторської заборгованості, днів	Зростання	187,4	340,5	61,4	-126,0
К обороту кредиторської заборгованості, днів	Зростання	23,6	40,0	94,2	70,6
Термін обороту дебіторської заборгованості, днів	Зменшення	1,9	1,1	5,9	4,0
Термін обороту кредиторської заборгованості, днів	Зменшення	15,5	9,1	3,9	-11,6
Тривалість операційного циклу, днів	Зменшення	87,7	68,4	131,1	43,4
Тривалість фінансового циклу, днів	Зменшення	72,2	59,3	127,2	55,0

Розрахунки показників фінансової стійкості ПСП «Маяк» за 2022–2024 роки засвідчують високий рівень фінансової незалежності даного підприємства. Коефіцієнт автономії протягом трьох років утримувався у межах 0,98–0,99, що істотно перевищує нормативне значення 0,5 і вказує на домінування власного капіталу у структурі джерел фінансування. Коефіцієнт

заборгованості та коефіцієнт фінансового ризику знизилися до 0,01, що підтверджує мінімальну залежність від зовнішніх зобов'язань та низький рівень фінансових ризиків. Значення коефіцієнта фінансової стабільності зросло з 60,20 до 118,88, що свідчить про посилення платоспроможності, зростання співвідношення власного та позикового капіталу і формування стійкої фінансової позиції підприємства.

Показники ділової активності демонструють інтенсивні зміни у структурі оборотності капіталу. Коефіцієнт оборотності оборотних активів за три роки зріс удвічі - з 0,6 до 1,2, що відображає прискорення використання мобільних ресурсів і підвищення ефективності поточної діяльності. Коефіцієнт оборотності сукупних активів також має позитивний тренд зростання - з 0,4 до 0,8, що свідчить про поліпшення ефективності використання всього майнового комплексу підприємства. Водночас коефіцієнт оборотності виробничих запасів знизився з 4,3 до 2,9, що може бути наслідком накопичення матеріальних запасів або уповільнення їх використання у виробництві.

Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості скоротився з 187,4 до 61,4, що відображає зниження інтенсивності розрахунків із покупцями. Водночас коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості зріс із 23,6 до 94,2, що може свідчити про більш ефективне управління короткостроковими зобов'язаннями та використання відстрочок платежів як інструменту фінансової гнучкості. Скорочення терміну обороту кредиторської заборгованості з 15,5 до 3,9 днів підтверджує підвищення розрахункової дисципліни ПСП «Маяк». Проте збільшення тривалості обороту виробничих запасів до 125,2 днів свідчить про погіршення ефективності управління запасами. Аналогічна тенденція простежується у зміні тривалості операційного циклу, який подовжився на 43,4 дні, та фінансового циклу, тривалість якого зросла на 55 днів. Це свідчить про уповільнення загального грошового обігу та можливі ускладнення у процесі реалізації продукції або стягнення дебіторської заборгованості.

Узагальнюючи зміни у структурі фінансової стійкості та ділової активності, можна відзначити, що ПСП «Маяк» характеризується високою

незалежністю від зовнішніх джерел фінансування та здатністю ефективно використовувати наявний капітал. Водночас спостерігається необхідність підвищення ефективності управління запасами та дебіторською заборгованістю, що дозволить скоротити тривалість операційного та фінансового циклів і забезпечити стабільніше відновлення оборотних коштів.

Проведені дослідження показали, у цілому, позитивні зміни результатів господарської діяльності ПСП «Маяк» за три останні роки. Проте, також були виявлені певні загрозливі тенденції, які проявляються як нераціональне співвідношення темпів зростання доходів і витрат, що формує певні ризики для подальшого ефективного ведення аграрного бізнесу. Показники доходу, валового та чистого прибутку, подані як у загальному вимірі, так і в розрахунку на одиницю виробничих ресурсів, слугують індикаторами ефективності господарювання. Їх динаміка, наведена у таблиці 2.5, дозволяє оцінити тенденції зміни фінансових результатів, рівень віддачі ресурсів та здатність підприємства забезпечувати зростання прибутковості у мінливих умовах господарського середовища.

Таблиця 2.5

Результативність діяльності ПСП «Маяк»

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024 р. до 2022 р.	
				(+,-)	%
Чистий дохід, тис. грн.	28114,6	51068,8	58328,1	30213,5	207,5
в т. ч. на 1 га с.-г. угідь, тис грн.	14,0	25,4	29,0	15,0	207,5
на 1 грн. авансованого капіталу, грн	0,39	0,70	0,79	0,4	203,2
на 1-го працівника, тис грн.	969,5	1964,2	2243,4	1273,9	231,4
Валовий прибуток, тис. грн.	2358,5	2496,7	2691,5	333,0	114,1
в т. ч. на - 1 га с.-г. угідь, тис грн.	1,2	1,2	1,3	0,2	114,1
- 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,03	0,03	0,04	0,0	111,8
- на 1-го працівника, тис грн.	81,3	96,0	103,5	22,2	127,3

Чистий прибуток, тис. грн	823,5	735,5	1115,7	292,2	135,5
в т.ч. на: - 1 га с.-г. угідь, грн.	408,9	365,2	554,0	145,1	135,5
- 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,01	0,01	0,02	0,01	200,0
- 1 працівника, тис грн.	28,4	28,3	42,9	14,5	151,1

За період дослідження спостерігається суттєве підвищення результативності діяльності ПСП «Маяк». Чистий дохід підприємства зріс більш ніж удвічі, що свідчить про посилення ринкових позицій і підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу даного агроформування. Підвищення рівня доходу на 1 га угідь (29 тис грн), одиницю авансованого капіталу (0,79 грн) та одного працівника (2243 тис грн) підтверджує зміцнення фінансово-економічної стійкості господарства та раціоналізацію структури виробництва. Валовий і чистий прибуток також демонструють позитивну динаміку, що свідчить про зростання прибутковості діяльності та покращення співвідношення між доходами і витратами. Нарощуючи потенціал рентабельності, ПСП «Маяк» одночасно формує запас фінансової стійкості та потенціал сталого розвитку на майбутній період. У 2024 році розмір прибутку, отриманий на 1 га сільгоспугідь в господарстві збільшився на 35,5% і склав 554 грн, у розрахунку на одного працівника підприємства – близько 43 тис грн, на 1 грн сукупних залучених активів – 0,02 грн. У цілому, отримані результати характеризують ПСП «Маяк» як економічно стабільне підприємство з тенденцією до зміцнення фінансових результатів та підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу.

Однак, порівнянні розміру залучених ресурсів та отриманих кінцевих результатів діяльності ПСП «Маяк» дозволяє зробити висновок про значні невикористані можливості підвищення рівня рентабельності діяльності даного агроформування. Фактичний рівень рентабельності витрат, який у 2024 році дорівнює 2,0% (табл. 2.6) та має тенденцію до зниження, свідчить, що

керівництву приватного підприємства слід звернути увагу на заходи, спрямовані на підвищення прибутковості бізнесу.

Таблиця 2.6

Показники рентабельності агробізнесу ПСП «Маяк», %

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	2024р. до 2022р., (+,-)
Рентабельність активів за валовим прибутком	3,3	3,4	3,6	0,4
Рентабельність необоротних активів	3,2	3,3	4,6	1,4
Рентабельність оборотних активів	1,8	1,4	2,2	0,5
Рентабельність активів за чистим прибутком	1,1	1,0	1,5	0,4
Рентабельність власного капіталу	1,2	1,0	1,5	0,4
Рентабельність реалізованої продукції за валовим прибутком	8,4	4,9	4,6	-3,8
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	2,9	1,4	1,9	-1,0
Рівень рентабельності діяльності	3,2	1,5	2,0	-1,2
Рентабельність персоналу, тис. грн.	969,5	1964,2	2243,4	1273,9

Упродовж 2022–2024 рр. діяльність ПСП «Маяк» характеризувалася поступовим підвищенням ефективності використання активів та капіталу. Рентабельність активів, необоротних і оборотних засобів зростає, що свідчить про покращення віддачі ресурсів та ефективніше управління інвестиційним потенціалом підприємства. Позитивна динаміка рентабельності власного капіталу вказує на зростання доходності вкладених власних ресурсів, хоча її рівень залишається порівняно помірним. Водночас спостерігається певне зниження рентабельності реалізованої продукції, що може є наслідком підвищення собівартості виробництва та зростання витрат на одиницю продукції. Підвищення показника рентабельності персоналу підтверджує збільшення продуктивності праці й зростання ефективності використання трудових ресурсів. У сукупності ці тенденції засвідчують стабільне

покращення фінансово-економічної результативності підприємства при збереженні потенціалу для подальшого зростання прибутковості.

2.2. Сучасний стан обліку безготівкових розрахунків на підприємстві

ПСП «Маяк» є малим бізнес-суб'єктом аграрної сфери, у зв'язку з чим, окремий обліковий відділ на даному підприємстві відсутній. Обов'язки головного бухгалтера у товаристві виконує О.В. Ратушний.

Правовим підґрунтям ведення бухгалтерського обліку у приватному підприємстві є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Внутрішня організація обліку та звітності ґрунтується на положеннях Наказу «Про облікову політику» ПСП «Маяк» (від 12.04. 2021р.).

Агроформування складає і подає фінансову звітність за скороченою формою відповідно до вимог НП(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Основними формами фінансової звітності приватного підприємства є ф. 1 «Баланс», ф. 2 «Звіт про фінансові результати». Крім даних форм звітності, підприємство складає і подає також форми статистичної звітності: Звіт про посівні площі сільськогосподарських культур, Звіт про реалізацію продукції сільського господарства, Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств тощо.

Для обліку безготівкових операцій у ПСП «Маяк» використовуються рахунки класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи», зокрема, рахунок 311 «Поточні рахунки у національній валюті». Приватне сільськогосподарське підприємство має поточні рахунки у декількох банківських установах, зокрема: АБ «Укргазбанк», АТ КБ «Приват банк». Основною банківською установою, через які ПСП «Маяк» здійснює безготівкові розрахунки, є АТ КБ «Приват банк». Поточних банківських рахунків, на яких утримуються кошти у іноземній валюті, ПСП «Маяк» на має.

Бухгалтерський облік у ПСП «Маяк» повністю автоматизований за допомогою спеціалізованої програми «Master. Бухгалтерія». Програма «Master. Бухгалтерія» є повнофункціональним інструментом для ведення обліку коштів на банківських рахунках підприємства. Вона забезпечує повну автоматизацію процесів обліку безготівкових розрахунків, починаючи від створення платіжних документів до формування фінансової звітності.

Система дозволяє: вести аналітичний облік по кожному банківському рахунку у національній та іноземній валютах; формувати й друкувати платіжні доручення, автоматично відображаючи господарські операції у бухгалтерському обліку; завантажувати банківські виписки з систем «Клієнт-Банк» та автоматично створювати проводки; здійснювати контроль залишків і руху коштів у розрізі контрагентів, договорів і статей руху грошових коштів; отримувати оперативну інформацію для управління ліквідністю підприємства.

Завдяки цим можливостям «Master. Бухгалтерія» є придатним, зручним і надійним програмним засобом для ведення обліку безготівкових коштів, забезпечуючи достовірність, оперативність та автоматизацію фінансових операцій агропідприємств.

Дана програма має налаштування, які дозволяють здійснювати облік операцій, пов'язаних зі специфікою діяльності аграрних підприємств. Особливістю використання «Master. Бухгалтерія» у агроформуваннях в аграрних підприємствах є її пристосованість до галузевих потреб, пов'язаних із великою кількістю контрагентів і різнотипних розрахунків.

Програма ефективно забезпечує облік безготівкових розрахунків із пайовиками - під час нарахування та виплати орендної плати за земельні паї (грошовою або натуральною формою); оперативний контроль платежів постачальникам за паливо, насіння, добрива, запчастини, ветеринарні препарати тощо; облік надходжень коштів від покупців сільськогосподарської продукції, у тому числі за експортними контрактами; відображення банківських операцій, пов'язаних із кредитами та субсидіями, що часто використовуються для сезонного фінансування виробничого циклу.

Завдяки цим функціям «Master. Бухгалтерія» спроможна забезпечувати повну прозорість руху безготівкових коштів, підвищує контроль за фінансовими потоками та сприяє підвищенню фінансової стійкості агропідприємства.

Облік всіх операцій, пов'язаних з використанням безготівкових коштів ПСП «Маяк» проводяться завдяки сервісним налаштуванням головного меню програми, у якому є підрозділ «Казначейство». У даному діалоговому вікні існує декілька основних сервісних підрозділів: «Планування та контроль грошових коштів», «Банк», «Каса», «Еквайринг», «Підзвітні особи», «Взаємозаліки та списання заборгованості», підрозділ «Створити» та «Сервіс». Завдяки ним бухгалтер здійснює проведення необхідних первинних господарських подій.

Основним сервісним вікном для обліку безготівкових коштів і операцій, пов'язаних з їх використанням у меню є сервіс «Банк». Він має окреме меню «Безготівкові платежі».

Сервісне меню програми «Master. Бухгалтерія» дозволяє оформлювати операції, пов'язані з надходженням і витрачанням безготівкових коштів агропідприємства.

При оформленні операцій, пов'язаних з надходження безготівкових коштів (здійсненні безготівкових розрахунків) підприємства бухгалтер відкриває сервісне вікно «Надходження безготівкових коштів». Обов'язково вказується характер конкретної господарської події: надходження оплати від клієнта, повернення коштів від підзвітної особи, надходження з іншого рахунку, інкасації коштів в банк, надходження за кредитами і депозитами, погашення позик від співробітників підприємства, повернення коштів від інших організацій, повернення заробітної плати тощо. У діалоговому вікні бухгалтер має внести інформацію тип первинного документу (платіжне доручення, платіжна вимога, інкасове доручення, платіжний ордер), дату, суму операції, контрагента та його банківські реквізити та призначення платежу. Після внесення всіх необхідних даних бухгалтер обирає сервіс

«Провести та закрити», після чого господарська операція фіксується у даних бухгалтерського обліку на відповідних рахунках.

При оформленні найбільш поширених господарських операцій з безготівковими розрахунками (наприклад, надходження коштів від клієнта (покупця сільськогосподарської продукції), вказується також його назва, банківський рахунок, призначення платежу. Окремо програмою надається можливість розшифровки платежу – вказується документ, за яким здійснюється оплата, сума взаєморозрахунків, дата та сума. Більшість цих даних формується автоматично. Бухгалтер вручну обирає статтю руху грошових коштів. Програма також надає можливість оформити загальний список платежів, які надходять від даного покупця (клієнта) за всіма господарськими операціями, що сприяє підвищенню аналітичності обліку за безготівковими розрахунками.

Розрахунки та поточні платежі з банком також відображаються у сервісному меню програми «Каса» - у вкладках «Надходження коштів з банку», «Інкасація з банку», «Надходження коштів за кредитами», «Надходження оплати від клієнта» тощо.

За аналогічним алгоритмом відбувається оформлення господарських подій, пов'язаних з вихідними для ПСП «Маяк» безготівковими грошовими потоками (розрахунками). При списанні безготівкових коштів (розрахунків) відкривається діалогове вікно, у якому позначаються дані про: тип первинного документу (платіжне доручення), дату, суму операції, контрагента та його банківські реквізити та коментар, призначений для пояснення господарської операції. Бухгалтер підприємства обирає з переліку запропонованих операцій необхідну: оплата постачальнику, видача коштів підзвітним особам, митний платіж, виплата заробітної плати, перерахування на інші рахунки, оплата за кредитами, видача позик, повернення оплати клієнту, конвертація валюти та ін.

Поруч у діалогову вікні «розшифровка платежу» бухгалтер може конкретизувати дані по господарській операції та вказати статтю витрачання безготівкових коштів і відповідні коментарі до події.

На підставі оформлення первинних документів з знаходження або витрачання безготівкових коштів (здійснення безготівкових розрахунків) у автоматичному режимі програмою формуються аналітичні звіти.

Створення звітів відбувається у розділі «Казначейство» - підрозділ «Звіти» за сервісними діалоговими вінками: «Планування і контроль грошових коштів», «Банк», «Каса», «Підзвітні особи», «Взаємозаліки та списання заборгованості», «Облік і кредитів і депозитів», «Звірка підсумків за картками».

У підрозділі «Банк» сервісні налаштування програми «Master. Бухгалтерія» дають можливість провести звірку за банківськими виписками, звірити розрахунки та взаємозаліки із основними контрагентами (покупцями та постачальниками), перевірити графіки нарахувань і оплати за кредитними і депозитними договорами, створити реєстри договорів з партнерами. У відомостях з руху грошових коштів доступні три форми звітів (відомостей): по залишкам грошових коштів на рахунках, відомість руху грошових коштів, звіти за основними контрагентами.

У програмі «Master. Бухгалтерія», яка використовується в обліковій роботі ПСП «Маяк», документальне оформлення операцій із безготівковими коштами здійснюється на основі електронних форм первинних документів, які повністю відповідають вимогам чинного законодавства України.

Для відображення руху коштів використовуються типові документи: «Платіжне доручення вихідне», «Платіжне доручення вхідне» та «Банківська виписка», які забезпечують правильне формування бухгалтерських проводок і аналітичного обліку.

Сервіси програми дозволяють головному бухгалтеру ПСП «Маяк» О.В. Ратушному створювати платіжні документи вручну або автоматично (на підставі укладених договорів, рахунків, актів, накладних тощо; завантажувати

банківські виписки безпосередньо з «Клієнт-Банку» у із подальшою автоматичною генерацією бухгалтерських проводок; здійснювати контроль правильності заповнення реквізитів платіжних документів і відповідності сум договірним умовам; підтверджувати факт здійснення операцій за допомогою електронних підписів і банківських печаток (за потреби).

Таке документальне оформлення забезпечує оперативність, достовірність і зручність ведення обліку безготівкових коштів, мінімізує ризики помилок і сприяє формуванню повної банківської аналітики у системі бухгалтерського обліку підприємства.

У програмі «Master. Бухгалтерія» ПСП «Маяк» автоматично вмонтовані налаштування сервісів «Клієнт-банк» із АТ КБ «Приват банк». Такі налаштування допомагають агроформуванню забезпечувати електронну взаємодію між ним і банківською установою у процесі здійснення безготівкових розрахунків. Програма дає змогу приватному підприємству оперативно керувати коштами на банківських рахунках, не звертаючись безпосередньо до банку.

Серед основних функції «Клієнт-банк» у системі обліку і контролю за безготівковими розрахунками використовуються наступні: формування та відправлення платіжних доручень до банку в електронному вигляді; отримання банківських виписок із зазначенням усіх надходжень і списань коштів; автоматичне оновлення інформації про залишки на рахунках ПСП «Маяк» у режимі реального часу; підтвердження операцій електронним цифровим підписом, що забезпечує юридичну значущість документів; захищений обмін інформацією між підприємством і банком через зашифровані канали зв'язку.

За допомогою додаткових функцій «Клієнт-банк» у програмі «Master. Бухгалтерія» автоматично створюються вихідні платіжні доручення вихідні, які після перевірки й підписання передаються до банку для виконання. Головний бухгалтер має можливість завантажувати електронну виписку з банку, яка містить інформацію про всі проведені надходження та списання

коштів за певний період. За допомогою даного сервісу програма автоматично зчитує виписку та створює відповідні документи «Банківська виписка». Також є можливість проведення автоматичних звірок залишків між даними банку та бухгалтерського обліку. У разі розбіжностей програма формує відповідні повідомлення для їх усунення.

Таким чином, для бухгалтерського обліку система «Клієнт-Банк» є джерелом достовірних даних про рух безготівкових коштів. Отримані електронні виписки автоматично імпортуються у програму «Master. Бухгалтерія», що дозволяє головному бухгалтеру підприємства безпосередньо формувати бухгалтерські проводки та звіряти залишки на рахунках.

Для обліку безготівкових грошових коштів Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань передбачені наступні рахунки: 31 «Рахунки в банках»: 311 «Поточні рахунки в національній валюті»; 312 «Інші рахунки в національній валюті» - використовується для обліку коштів на спеціальних рахунках (наприклад, для цільового фінансування, акредитивів, або якщо у підприємства кілька розрахункових рахунків); 313 «Інші рахунки в банку у національній валюті», 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті», 316 «Спеціальні рахунку в іноземній валюті».

У практичній діяльності ПСП «Маяк» для обліку безготівкових коштів (розрахунків) використовується лише рахунок 311 «Поточні рахунки в національній валюті».

Зведена інформація про використання грошових коштів (на поточному рахунку в банку) та за результатами здійснення безготівкових господарських операцій у ПСП «Маяк» також систематизується у автоматичному режимі. У програмі передбачено широкий набір стандартних звітів, що дозволяють аналізувати рух і залишки коштів на рахунках, а також контролювати стан розрахунків із контрагентами, банками та бюджетом. У програмі «Master. Бухгалтерія» передбачено набір стандартних звітів, що дозволяють аналізувати рух і залишки коштів на рахунках, а також контролювати стан

розрахунків із контрагентами, банками та бюджетом. Серед основних, які використовуються головним бухгалтером ПСП «Маяк» О.В. Ратушним, є:

1) оборотно-сальдова відомість по рахунку 311 - містить дані про залишки коштів на початок і кінець періоду, а також обороти (надходження й списання). Ця відомість дозволяє відстежувати загальну динаміку руху безготівкових коштів підприємства.

2) Відомість по рахунку 311 - деталізує операції за вибраним рахунком банку або контрагентом приватного підприємства. Дає можливість аналізувати структуру надходжень і витрат коштів.

3) Банківські документи або реєстр операцій - формує перелік усіх проведених банківських операцій за період із зазначенням дати, суми, контрагента, призначення платежу та бухгалтерських проводок. Використовується головним бухгалтером для звірки з банківськими виписками.

4) Звіт про рух грошових коштів (ф. №3) - є основним фінансовим звітом, що автоматично заповнюється за даними бухгалтерського обліку. Так, як ПСП «Маяк» є емітентом фінансової звітності у спрощеному форматі, дана форма звіту не використовується.

5) Звіт про рух грошових коштів за контрагентами – показує перелік контрагентів, з здійснювалися безготівкові розрахунки та у яких сумах.

Крім того, сервіси «Master. Бухгалтерія» (за необхідності) надають можливості налаштування платіжних календарів, які дають змогу контролювати заплановані й фактичні платежі, а також прогнозувати залишки коштів на рахунках.

Аналітичний облік за рахунком 311 «Поточні рахунки у національній валюті» відбувається у розрізі банківських рахунків, контрагентів, договорів і статей руху грошових коштів за допомогою декількох стандартних звітів. Серед них: оборотно-сальдова відомість по рахунку 311 - формується у меню «Звіти - Стандартні - Оборотно-сальдова відомість». У даному звіті відображаються залишки коштів на початок і кінець періоду, обороти

(надходження та списання) за дебетом і кредитом рахунку, деталізовані дані по банківських рахунках, контрагентах, договорах тощо.

Бухгалтер також може провести аналіз по рахунку 311 (у розділі меню: «Звіти - Стандартні - Аналіз рахунку»). Такий аналіз дає змогу переглянути структуру оборотів за дебетом і кредитом у розрізі обраної аналітики, побачити призначення платежів, дати, номери документів, проаналізувати, які контрагенти чи напрямки діяльності забезпечують найбільші грошові потоки.

Відомість по рахунку 311 – створюється головним бухгалтером у розділі головного меню: «Звіти - Каса і банк - Відомість по рахунку». Така відомість показує всі операції з рахунку 311 за обраний період із зазначенням контрагентів, сум і призначень платежів.

Як показали проведені дослідження, серед всіх субрахунків рахунку 31 «Рахунки в банках» ПСП «Маяк» використовує лише рахунок 311 «Поточні рахунки у національній валюті».

Кореспонденція основних господарських операцій з обліку безготівкових коштів (розрахунків) у ПСП «Маяк» за період дослідження наведені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Кореспонденція основних господарських операцій з обліку безготівкових коштів (січень - квітень 2024 року)

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Сплачено аванс за луцильник ТОВ «Тайтер Машинері Україна» (у т.ч. ПДВ 83333,33 грн 23.01.2024р.)	371	311	500000,00
Сплачено за отримані паливно-мастильні матеріали (масло) ТОВ «Техноторг-Дон» (у т.с. ПДВ 670,30 грн 29.04.2024р.)	631	311	4021,80
Сплачено за отримані запасні частини АТ «Ельворті» (у т.ч. ПДВ – 972,80 грн) 09.03.2024р.)	631	311	5836,00
Сплачено комісію за поповнення карток для виплат (09.04.2024р.)	92	311	201,25

Перераховано кошти за придбане насіння сорго ТОВ «СервісагроУмань» (у т.ч. ПДВ 17572,00 08.03.2024р.)	631	311	105450,00
Виплачено заробітну плату за березень 2024 року (08.04.2024р.)	661	311	255120,00
Сплачено ПДФО за березень 2024 року (08.04.2024р.)	641	311	59510,00
Сплачено ЄСВ за березень 2024 року (08.04.2024р.)	651	311	67460,0
Сплачено військовий збір за березень 2024 року (08.04.2024р.)	642	311	4990,00
Сплачено ПДФО за земельний пай (10.04.2024р.)	641.1	311	4500,00
Сплачено військовий збір за земельний пай (Пахомов М.Г. 09.04.2024р.)	642	311	750,00
Сплачено за кабельну продукцію ПАТ «Одеськабель» (у т.ч. ПДВ 2898,06 грн 14.04.2024р.)	631	311	3477,67
Сплачено за ел/енергію ТОВ «Дніпровські енергетичні послуги» (у т.ч. ПДВ - 17500,00 грн 25.04.2024р.)	631	311	105000,00
Сплачено ДО ГУДКС України в Одеській області орендна плата за землю за 2024 рік (29.04.2024р.)	641	311	70540,00
Сплачено комісія за виконання платежів у національній валюті	92	311	3,00
Надійшла оплата за реалізоване насіння соняшнику від ТОВ «Кернел-Трейд» (30.04.2024р.)	311	361	778136,13

2.3. Аналіз безготівкових розрахунків підприємства

Управління безготівковими розрахунками є важливою ділянкою агроменеджменту ПСП «Маяк». Дана ділянка фінансового менеджменту забезпечує раціональний рух грошових потоків, своєчасне виконання зобов'язань і підвищення ліквідності. Ефективна організація безготівкових розрахунків сприяє оптимізації обороту капіталу, мінімізації фінансових

ризиків та зміцненню платоспроможності підприємства. Використання сучасних платіжних інструментів і систем розрахунків підвищує прозорість фінансових операцій, скорочує витрати на обслуговування платежів і створює передумови для підвищення конкурентоспроможності агробізнесу.

Рациональне управління безготівковими розрахунками визначає обсяг і стабільність грошових потоків аграрного підприємства, забезпечуючи безперервність фінансування виробничих процесів та підтримання платоспроможності. Висока організованість розрахункових операцій сприяє прискоренню обороту коштів, зниженню дебіторської заборгованості й підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів. Збалансованість обсягу грошових коштів у свою чергу виступає індикатором фінансової гнучкості підприємства та його здатності своєчасно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. Як показали попередні дослідження, ПСП «Маяк» є досить стабільним і незалежним у фінансовому аспекті аграрним підприємством. Воно у достатній мірі забезпечено основними видами виробничих ресурсів. Для оцінки рівня забезпеченості суб'єкта дослідження грошовими ресурсами проаналізуємо показник таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Динаміка та структура грошових коштів в ПСП «Маяк»
(станом на кінець року)**

Показники	2022р		2023р.		2024р.		Зміна 2024р. до 2022 р.	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис. грн	%
Грошові кошти та їх еквіваленти	1186,5	100,0	1429,1	100,0	3079,1	100,0	1892,6	259,5
у т. ч. на поточному рахунку	1172,3	98,8	1419,0	99,3	3059,5	99,4	1887,2	260,9
Частка грошових коштів у вартості оборотних активів,%	х	2,4	х	2,7	х	6,6	х	4,2
Частка грошових коштів у вартості активів,%	х	1,6	х	1,9	х	4,1	х	2,5

Як свідчать дослідження, основа частина грошових активів ПСП «Маяк» представлена безготівковими коштами – 99,4% (3059,5 тис грн). За три останніх років спостерігається збільшення величини грошових коштів як на поточному рахунку в банку, так і у касі приватного підприємства. На рисунку 2.1 представлено динаміку розміру грошових коштів ПСП «Маяк» за 2022-2024 роки.

Рис. 2.1. Динаміка розміру грошових коштів в ПСП «Маяк» за 2022-2024 роки, тис грн

Джерело: побудовано автором за даними додатків

Основною банківською установою, у якій ПСП «Маяк» має поточний рахунок у національній валюті та зберігає грошові кошти, є АТ КБ «Приватбанк». ПСП «Маяк» здійснює взаємодію з даною фінустановою відповідно до чинного законодавства України, нормативно-правових актів Національного банку України та внутрішніх регламентів банківської установи. Рахунку для зберігання іноземної валюти ПСП «Маяк» не відривало.

Між ПСП «Маяк» і АТ КБ «Приватбанк» укладений договір на банківське обслуговування, який визначає загальний порядок та правила банківського обслуговування, відкриття поточного рахунку та використання комплексу розрахунково-касових послуг. Договір містить дані про: порядок відкриття, використання та закриття рахунків ПСП «Маяк», умови проведення розрахункових, касових, кредитних та інших операцій; права й обов'язки сторін, зокрема щодо збереження банківської таємниці, строків виконання

платежів, відповідальності за порушення договірних умов; тарифи банку та умови обслуговування клієнта через дистанційні канали (наприклад, «Приват24 для бізнесу»).

При відкритті рахунку у банку головний бухгалтером ПСП «Маяк» О.В. Ратушним було надано наступні документи: заява на відкриття рахунку, копії установчих документів (статут ПСП «Маяк»), виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, документи, що підтверджують повноваження керівника та осіб, які мають право розпоряджатися рахунком (картка зі зразками підписів і відбитком печатки), реєстраційні документи з податкових органів та фондів соціального страхування, анкета клієнта (ПСП «Маяк»).

Взаємодія ПСП «Маяк» з АТ КБ «Приватбанк» має багаторічний системний характер і охоплює операції з розрахунково-касового обслуговування, кредитування, залучення депозитів та використання електронних банківських сервісів. Такий формат співпраці сприяє підвищенню прозорості фінансових потоків, оперативності розрахунків і формує належне інформаційно-аналітичне підґрунтя для управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства.

Загальна сума безготівкових коштів, яка зберігалась на поточному рахунку ПСП «Маяк» у АТ КБ «Приватбанк» станом на кінець 2024 року, становила 3021,1 тис грн. За період дослідження розмір безготівкових коштів приватного сільськогосподарського підприємства збільшився у 2,7 рази. Також трендом зростання характеризується частка безготівкових грошових коштів, які ПСП «Маяк» зберігає на поточному рахунку – у 2024 році вона дорівнювала 98%. Як свідчать дані Наказу «Про облікову політику» ПСП «Маяк» та внутрішньогосподарська документація підприємства, розмір ліміту готівки у касі встановлений у сумі 100 тис грн. Надлишки готівки понад цієї суми головний бухгалтер щоденно здає у банк.

Збільшення розміру безготівкових грошових коштів у ПСП «Маяк» за 2022-2024 роки також супроводжувався значним підвищення сукупного рівня забезпеченості господарства грошовими активами. Індикатори рівня

забезпеченості підприємства ПСП «Маяк» грошовими активами наведені у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

**Рівень забезпеченості ПСП «Маяк»
грошовими коштами**

Показники	Роки			2024р. до 2022р.	
	2022	2023	2024	(+,-)	%
Середньорічний розмір грошових коштів, тис. грн.	954,0	1307,8	2254,1	1300,1	236,3
Площа с.-г. угідь, га	2014,0	2014,0	2014,0	0,0	100,0
Приходиться грошових коштів в розрахунку на:					
- 1 га с.-г. угідь, грн.	473,7	649,4	1119,2	645,5	236,3
- 1 працівника, тис. грн.	32,9	50,3	86,7	53,8	263,5
- 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,01	0,02	0,03	0,01	231,4

Аналіз рівня забезпеченості ПСП «Маяк» грошовими коштами свідчить про суттєве покращення фінансового стану підприємства протягом досліджуваного періоду. Середньорічний обсяг грошових коштів у 2024 році порівняно з 2022 роком зріс на 1300,1 тис. грн, або у 2,36 рази і склав 2254,1 тис. грн. За незмінної площі сільськогосподарських угідь, зростання забезпеченості грошовими ресурсами на 1 га у 2,36 рази – до 1119,2 грн, свідчить про потенціал підвищення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Більше, ніж у два рази також збільшується рівень забезпеченості приватного підприємства грошовими ресурсами у розрахунку на одного середньорічного працівника. Позитивним трендом нарощування характеризується й величина грошових коштів у розрахунку на 1 грн сукупних активів. У цілому, отримані результати вказують на зміцнення фінансових можливостей підприємства та ефективніше управління його грошовими ресурсами.

Позитивна тенденція зростання величини грошових коштів, які є у розпорядженні ПСП «Маяк» супроводжуються зростанням розміру чистого

грошового потоку, розмір якого у 2024 році становив 1115,7 тис грн. (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Аналіз руху грошових коштів в ПСП «Маяк»

Показники	Роки			2024р. до 2022р.	
	2022	2023	2024	(+,-)	%
Вхідні грошові потоки від операційної діяльності, тис. грн.	28114,6	51068,8	58328,1	30213,5	207,4655
Вихідні грошові потоки від операційної діяльності, тис. грн.	27291,1	50333,3	57212,4	29921,3	209,6376
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності, тис. грн.	823,5	735,5	1115,7	292,2	135,4827
Чистий рух грошових коштів, тис. грн.					
Залишок коштів:					
- на початок року	721,5	1186,5	1429,1	707,6	198,1
- на кінець року	1186,5	1429,1	3079,1	1892,6	259,5

Зростання величини чистого грошового потоку є позитивним явищем для ПСП «Маяк», оскільки воно свідчить про підвищення його здатності формувати власні фінансові ресурси та забезпечувати відтворювальні процеси. Збільшення чистого грошового потоку створює передумови для своєчасного виконання поточних зобов'язань приватним підприємством, покращення платоспроможності та ліквідності підприємства. Для аграрного виробництва це має особливе значення, оскільки стабільність грошових надходжень дозволяє фінансувати сезонні роботи, оновлювати техніко-технологічну базу, забезпечувати придбання матеріально-технічних ресурсів без залучення зовнішніх джерел фінансування. Зростання чистого грошового потоку розширює інвестиційні можливості ПСП «Маяк», сприяє підвищенню рівня його фінансової незалежності та конкурентоспроможності.

Нарощування величини грошових коштів за період 2022-2024 років у складі активів ПСП «Маяк» формує передумови підвищення ступеня його

платоспроможності і ліквідності. За сучасних нестабільних умов здійснення аграрного бізнесу в Україні ліквідність і платоспроможність постають ключовими індикаторами його стабільності та відповідальності по відношенню до основних стейкхолдерів і партнерів. Для проведення оцінки рівня платоспроможності ПСП «Маяк» показано показники таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Показники оцінки ліквідності
ПСП «Маяк» (станом на кінець року)**

Показники	Нормативне значення	2022р.	2023р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р. (+,-)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	1,00	1,12	4,97	3,98
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,8-1,0	1,1	1,2	6,5	5,38
Коефіцієнт поточної ліквідності	>=2	41,26	42,00	74,99	33,73
Коефіцієнт критичної ліквідності	<=0,7-0,8	35,71	34,62	42,69	6,98

Проведений аналіз показників ліквідності ПСП «Маяк» свідчить про надзвичайно високий рівень платоспроможності підприємства упродовж 2022-2024 років. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2024 році становить 4,97 при нормативі 0,2-0,25, що свідчить про наявність у підприємства значного обсягу грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для негайного покриття поточних зобов'язань. Коефіцієнт проміжної ліквідності зріс з 1,1 до 6,5, що підтверджує високий рівень мобільності оборотних активів і здатність підприємства швидко реагувати на короткострокові фінансові потреби.

Поточна ліквідність, значення якої у 2024 році досягло коефіцієнту 74,9, показує наявність достатнього обсяг оборотних активів у співвідношенні до величини поточних зобов'язань, що свідчить про значний потенціал фінансової стійкості. Фактичне значення коефіцієнту критичної ліквідності

також суттєво перевищує рекомендовані його параметри, що підтверджує надлишкову ліквідність балансу приватного підприємства. У цілому, динаміка показників свідчить про значне зміцнення фінансового стану ПСП «Маяк» та його спроможність повністю і своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання перед стейкхолдерами. Разом з тим, високі показники ліквідності також свідчать про необхідність підвищення ефективності використання оборотних активів шляхом більше активного інвестування та збільшення масштабів власного бізнесу.

Аналіз ефективності використання грошових коштів в ПСП «Маяк» проведений за допомогою показників таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

**Аналіз ефективності управління безготівковими грошовими коштами
у ПСП «Маяк»**

Показники	Роки			2024 р. до 2022р.	
	2022	2023	2024	(+,-)	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	28114,6	51068,8	58328,1	30213,5	207,5
Валовий прибуток, тис. грн.	2358,5	2496,7	2691,5	333	114,1
Чистий прибуток, тис. грн.	823,5	735,5	1115,7	292,2	135,5
Залишки грошових коштів на поточному рахунку, тис. грн.	1186,5	1429,1	3079,1	1892,6	259,5
Одержано в розрахунку на 1 грн. безготівкових грошових коштів:					
- чистого грошового доходу, грн	24,0	36,0	19,1	-4,9	79,5
- валового прибутку, грн.	2,01	1,76	0,88	-1,1	43,7
- чистого прибутку, грн.	0,70	0,52	0,36	-0,3	51,9
Коефіцієнт оборотності безготівкових грошових коштів	24,0	36,0	19,1	-4,9	79,5
Тривалість обороту безготівкових грошових коштів, днів	15,2	10,1	19,1	3,9	125,8

Отримані результати оцінки управління безготівковими грошовими коштами у ПСП «Маяк» свідчить про загальне зниження ефективності їх

використання. Це підтверджує скорочення розміру чистого доходу у розрахунку на 1 грн безготівкових коштів агроформування на 20,5% - до 19,1 грн., а також скорочення величини валового і чистого прибутку на одиницю коштів на поточних рахунках приватного підприємства – відповідно до 0,88 грн та 0,36 грн. Такі результати є наслідком дисбалансу темпів зростання кінцевих фінансових показників діяльності і розміру грошових коштів, які ПСП «Маяк» зберігає на банківських рахунках. За період дослідження також знижується коефіцієнт оборотності безготівкових грошових коштів, що як, наслідок зумовило зростання терміну їх обороту до 19 днів. Такі дані показують необхідність підвищення ефективності управління безготівковими грошовими потоками, зокрема шляхом оптимізації обороту коштів і прискорення їхнього залучення у виробничий процес.

Незважаючи на ці тренди, у цілому, загальна динаміка показників рівня забезпеченості ПСП «Маяк» грошовими коштами, рівня платоспроможності і ліквідності та використання грошових активів свідчить про високу фінансову стійкість і наявність потужного фінансового потенціалу подальшого ведення агробізнесу приватним підприємством.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ПСП «МАЯК»

3.1. Напрями удосконалення обліку безготівкових розрахунків в ПСП «Маяк»

Результати проведених наукових досліджень, показали, що облік безготівкових розрахунків є важливою ділянкою облікової роботи ПСП «Маяк». На підприємстві належним чином організований облік неготівкових коштів, всі операції оформлюються за допомогою автоматизованої системи «Master. Бухгалтерія» та відповідають чинним у нормативно-правовій площині стандартам.

Разом з тим, детальне ознайомлення з внутрішніми регламентами, які визначають порядок ведення бухгалтерського обліку безготівкових грошових коштів та господарських операцій, що здійснюються за їх допомогою, дозволило виявити певні недоліки у організації обліку на даній ділянці. Зокрема, удосконалення і доповнення потребує зміст Наказу «Про облікову політику» ПСП «Маяк». На нашу думку, даний внутрішній документ має більш конкретно і точно визначити основні положення, які супроводжують використання і облік грошових неготівкових потоків.

По-перше, доцільно у Наказі «Про облікову політику» включити перелік банківських рахунків і порядок їх відкриття (у основному змісті даного документу або у додатках). Слід визначити, у яких банках підприємство відкриває поточні та спеціальні рахунки (у національній і іноземній валютах), а також відповідальних осіб за ведення банківських операцій. Метою таких доповнень і уточнень є забезпечення контролю за рухом коштів і підвищення рівня прозорості безготівкових розрахунків сільськогосподарського підприємства.

По-друге, доцільним є установлення чіткого переліку первинних документів, які застосовуються для відображення безготівкових операцій -

платіжні доручення, банківські виписки, тощо, а також відповідальних осіб за їх оформлення і збереження. Метою таких доповнень внутрішньогосподарської системи організації бухгалтерського обліку є гарантування достовірності і своєчасності відображення господарських операцій.

По-третє, доцільним є удосконалення методики відображення операцій у бухгалтерському обліку ПСП «Маяк». Необхідним є визначення порядку формування проводок за основними видами безготівкових операцій (оплата постачальникам, надходження від покупців, перерахування податків, отримання кредитів, відсотків, орендних платежів тощо). Метою такої деталізації є забезпечення єдності методики обліку та правильності відображення фінансових результатів.

Серед окремих напрямів подальшого удосконалення обліку безготівкових розрахунків у ПСП «Маяк», вважаємо доцільним запропонувати керівнику та головному бухгалтерові підприємства Ратушному О.В. звернути увагу на такі основні аспекти: 1) покращення аналітики та управлінської звітності за розрахунками; 2) підвищення рівня інформаційної безпеки та контролю доступу; 3) цифровізація внутрішнього документообігу агроформування.

У частині покращення аналітики та управлінської звітності за безготівковими розрахунками приватного сільськогосподарського підприємства доцільним є створення і деталізація аналітичних розрізів у довіднику програми «Статті руху грошових коштів», зокрема, окремо для виробничих, адміністративних, фінансових та інвестиційних платежів; а також для кожної виробничої галузі (рослинництво, тваринництво, переробка). За профілем та спеціалізацією господарської діяльності ПСП «Маяк» накопичує інформацію лише за операційною діяльністю за галуззю «рослинництво». Продукція тваринництва на підприємстві не виробляється. Поряд із основною операційною діяльністю, приватне підприємство здійснює також інвестиційну та фінансову діяльність. Зокрема, протягом 2024 року ПСП «Маяк» здійснювало безготівкові розрахунки із погашення платежів з фінансового

лізингу (придбання сільськогосподарської техніки» (сівалка точного висіву «Horse» у рамках національної кредитної програми «5-7-9»). Такі зміни і доповнення дозволять формувати аналітичні звіти не лише по рахунках, а й по напрямках діяльності.

Для розв'язання даного завдання необхідним є розробка власного набору управлінських звітів у програмі «Master. Бухгалтерія», зокрема: внутрішнього звіту «Рух безготівкових коштів за статтями» (із розбивкою за місяцями або контрагентами); «Фактичні та заплановані платежі» - для порівняння строків і сум фактичних безготівкових розрахунків із платіжним календарем; «Звіт по банках» - для контролю залишків і оборотів за окремими банківськими рахунками.

У ПСП «Маяк» досить високим є фактичний рівень автоматизації облікових процесів, у т. ч. на ділянці обліку безготівкових розрахунків. Незважаючи на це, має економічний та управлінський сенс подальша інтеграція «Master» з Excel або Power BI для створення дашбордів, де будуть відображатись наступні дані: графік руху коштів за видами діяльності, структура платежів (частка витрат на ПММ, добрива, оренду паїв, тощо), коефіцієнти ліквідності та швидкої платоспроможності приватного підприємства у динаміці.

За умов активної цифровізації управлінських процесів аграрного бізнесу, система облікової інформації потребує додаткового захисту, підвищення рівня інформаційної безпеки та контролю доступу. Метою інформаційної безпеки облікової інформації є мінімізація ризиків несанкціонованих дій, викривлення даних або втрати інформації в процесі здійснення розрахунків. Для досягнення даної мети ПСП «Маяк» рекомендується впровадити багаторівневу систему доступу у програму «Master. Бухгалтерія»:

- забезпечення резервного копіювання даних «Master» та банківських документів на захищені сервери або хмарні сховища (з шифруванням);

- активно використовувати електронні цифрові підписи для всіх етапів погодження платіжних документів -від формування до відправлення у «Клієнт-Банк»;

- розмежувати права доступу в системі «Клієнт-Банк» (за умови майбутнього розширення персонального складу бухгалтерського відділу приватного підприємства), зокрема: окремі користувачі (головний бухгалтер) мають право лише переглядати виписки, інші - формувати платіжні доручення без права підпису. Підпис здійснює лише уповноважена особа (головний бухгалтер або керівник ПСП «Маяк»).

Вимогою часу також постає для більшості аграрних бізнес-суб'єктів цифровізація внутрішньогосподарського документообігу, метою якого є скорочення кількості ручних операцій, прискорення погодження платежів і забезпечення прозорості документообігу. Актуальним для ПСП «Маяк» на даний час є створення електронного архіву банківських документів у «Master. Бухгалтерія»: усі платіжні доручення, банківські виписки, акти звірки доцільно зберігати у форматі PDF/XML з можливістю пошуку за реквізитами. Крім того, інтегрування «Master» із системою електронного документообігу є необхідним для автоматичного прикріплення платіжних документів до договорів, рахунків і актів виконаних робіт. Такі заходи створюють єдиний ланцюг від договору до платежу та спрощують фінансовий контроль. Для швидкого доступу до електронних версій документів (наприклад, банківської виписки або платіжного доручення) доцільним є використання внутрішніх QR-кодів або штрихкодів.

В умовах сучасних економічних трансформацій та європейського курсу України на сталий розвиток особливого значення набуває удосконалення системи бухгалтерського обліку аграрних підприємств, зокрема в частині безготівкових розрахунків. Саме ця ділянка обліку є основою фінансових взаємовідносин підприємства з контрагентами, державою та банківськими установами, тому її організація повинна відповідати не лише принципам

фінансової прозорості, а й вимогам соціальної та екологічної відповідальності бізнесу.

Впровадження принципів сталого розвитку у систему обліку безготівкових розрахунків дозволяє поєднати економічну ефективність із раціональним використанням ресурсів та мінімізацією екологічного впливу. Використання електронного документообігу, автоматизація платіжних процесів, інтеграція з банківськими системами та аналітичними модулями сприяють зниженню витрат паперу, енергоресурсів і часу, а також підвищенню точності й оперативності облікової інформації. Це, у свою чергу, формує передумови для реалізації концепції «зеленої бухгалтерії», у межах якої бухгалтерський облік стає інструментом досягнення цілей сталого розвитку конкретного агроформування.

Стратегічна орієнтація системи безготівкових розрахунків на екологічні та соціальні критерії підвищує рівень довіри до підприємства з боку інвесторів, банківських установ та партнерів, що сприяє зміцненню його фінансової стійкості. Отже, інтеграція принципів сталого розвитку в організацію обліку безготівкових коштів є обґрунтованою і стратегічно важливою умовою підвищення конкурентоспроможності українського аграрного бізнесу в сучасних ринкових умовах.

Імплементація принципів сталого розвитку у сферу обліку безготівкових розрахунків аграрних підприємств України забезпечує комплексний позитивний ефект як на рівні фінансово-господарської діяльності, так і в ширшому соціально-економічному контексті.

З економічної точки зору, впровадження цифрових технологій, автоматизованих систем обліку та електронного документообігу сприяє оптимізації платіжних процесів, зниженню адміністративних витрат і підвищенню точності фінансових даних. Це дає змогу підприємствам забезпечити більш оперативне управління грошовими потоками, зміцнити ліквідність і підвищити ефективність розрахункових операцій.

З екологічного погляду, використання електронних банківських інструментів та цифрового обліку мінімізує потребу у паперових носіях, транспортних витратах на обробку документів, та, відповідно, скорочує екологічний слід підприємства. Такі практики відповідають концепції «зеленої бухгалтерії» та сприяють формуванню екологічно відповідальної корпоративної культури.

З соціального аспекту, автоматизація облікових процесів і прозорість безготівкових розрахунків забезпечують підвищення рівня довіри з боку працівників, пайовиків, контрагентів і фінансових установ. Це створює умови для сталого розвитку сільських територій, оскільки сприяє фінансовій стабільності аграрних підприємств та гарантує своєчасне виконання соціальних і договірних зобов'язань.

Крім того, у стратегічній перспективі, орієнтація на принципи сталого розвитку в системі фінансового обліку відповідає європейським тенденціям у сфері ESG-звітності, що підвищує інвестиційну привабливість українських аграрних підприємств і створює можливості для участі у програмах міжнародного фінансування.

Отже, імплементація принципів сталого розвитку в систему обліку безготівкових розрахунків є не лише вимогою часу, а й інструментом підвищення конкурентоспроможності, фінансової надійності та соціально-екологічної відповідальності аграрних підприємств України. Для формування цих переваг агропідприємствам України, зокрема, суб'єкту дослідження ПСП «Маяк» рекомендується здійснення заходів, представлених у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Пропозиції з імплементації у обліку безготівкових операцій
принципів сталого розвитку агробізнесу**

Принцип та його основний зміст	Пропозиції з імплементації у практичну діяльність
Орієнтація облікової системи на принципи «зелених фінансів». Суть:	У «Master. Бухгалтерія» створити окремі статті руху грошових коштів, які відображають витрати або надходження, пов'язані з:

адаптація аналітики та звітності до моніторингу платежів, пов'язаних зі сталими чи екологічними ініціативами.	впровадженням енергозберігаючих технологій, екологічною сертифікацією продукції, соціальними або освітніми програмами для працівників. Це дозволить відстежувати «зелені» платежі та формувати звіти про участь підприємства у сталих практиках. А додаткової необхідності - інтегрувати аналітику з показниками ESG агроменеджменту
Розвиток електронного документообігу як складової «зеленої бухгалтерії» Зміст: мінімізація паперового документообігу та підвищення ефективності процесів через цифровізацію	Повний перехід на електронні платіжні документи, акти та рахунки з використанням ЕЦП. Інтеграція «Master» із системами електронного документообігу (М.Е.Дос, Paperless) для створення цифрового архіву банківських документів. Відображення у звітності підприємства економії ресурсів (паперу, часу, палива на логістику документів) як екологічного ефекту цифровізації
Удосконалення контролю за прозорістю фінансових потоків Суть: відповідність принципам належного корпоративного управління у частині фінансів	Запровадити у «Master» систему внутрішнього аудиту електронних платежів, яка фіксує всі етапи погодження та виконання операцій. Розширити використання звіту «Рух грошових коштів» як інструменту моніторингу не лише фінансових результатів, а й стійкості фінансових потоків (збалансованості доходів і витрат у виробничих циклах). Упровадити політику «етичних фінансових розрахунків» (наприклад, пріоритетні платежі контрагентам, які дотримуються екологічних або соціально відповідальних стандартів)
Використання аналітики для прогнозування фінансової стійкості Зміст: поєднання фінансової аналітики Master із принципами довгострокового планування сталого розвитку	На базі «Master. Бухгалтерія» сформувати інструменти прогнозування руху безготівкових коштів з урахуванням сезонності виробництва, коливань цін, вартості ресурсів тощо. Показники ліквідності, оборотності та грошових потоків використовувати для оцінки «економічної складової сталого розвитку». Інтегрувати фінансову звітність із нефінансовими показниками (наприклад, обсягом енергії, витраченої на одиницю продукції або часткою «зелених» інвестицій у загальній структурі платежів)

Розвиток культури корпоративної соціальної відповідальності у сфері фінансів Зміст: підвищення обізнаності працівників у принципах прозорого й сталого управління коштами.	Проведення навчань для бухгалтерів і фінансистів з питань «зеленого» фінансування, електронного аудиту, безпаперових технологій. Розроблення внутрішнього кодексу платіжної етики - документу, який визначає прозорість, черговість і соціальну відповідальність при проведенні платежів.
--	--

Джерело: авторська розробка

Сучасні тенденції цифровізації фінансових процесів і орієнтація аграрного сектору України на принципи сталого розвитку зумовлюють необхідність удосконалення системи бухгалтерських рахунків, зокрема тих, що використовуються для обліку безготівкових операцій.

Рахунок 311 «Поточні рахунки в національній валюті» є основним синтетичним рахунком, через який проходить основна маса безготівкових операцій агропідприємства, зокрема, ПСП «Маяк». Саме тому його аналітичне розширення є одним із найперспективніших напрямів адаптації системи бухгалтерського обліку до принципів сталого розвитку. Для підвищення інформативності облікових даних і забезпечення відображення фінансових потоків, пов'язаних із реалізацією принципів сталого розвитку, доцільно деталізувати рахунок 311 за цільовим призначенням безготівкових коштів.

Доцільним, на нашу думку, є внутрішня деталізація рахунку 311 у вигляді аналітичних субрахунків або додаткових аналітичних розрізів у системі «Master. Бухгалтерія», наприклад за схемою:

- 3111 «Поточний рахунок у національній валюті для операційної діяльності» – для звичайних господарських операцій (оплата постачальникам, надходження від покупців, розрахунки з бюджетом).

- 3112 «Поточний рахунок у національній валюті для екологічно орієнтованих платежів» - для відображення руху коштів, спрямованих на

заходи з енергоефективності, поводження з відходами, перехід на органічне виробництво, упровадження систем точного землеробства.

- 3113 «Поточний рахунок у національній валюті для соціальних і освітніх ініціатив» – для фінансування соціально відповідальних проєктів, розвитку сільських громад, навчальних програм для працівників.

- 3114 «Поточний рахунок у національній валюті для інноваційних або «зелених» інвестицій» – для обліку безготівкових операцій, пов'язаних із залученням або використанням коштів грантових, інвестиційних і кредитних програм, орієнтованих на сталий розвиток.

Крім того, відповідно до таких трансформацій і доповнень необхідним з запровадження аналітичних параметрів (тегів) у «Master. Бухгалтерії». Для більшої гнучкості можна не створювати надто багато субрахунків, а використати аналітичні параметри, які дозволять маркувати безготівкові операції сільськогосподарського підприємства за відповідними ознаками, наприклад: тип платежу («екологічний», «соціальний», «інноваційний» тощо); джерело фінансування («грант», «державна програма», «власні кошти»); напрям реалізації («зниження викидів», «енергоефективність», «освітня діяльність») тощо. Це забезпечить можливість формування вибіркового звітів, зокрема аналітики за напрямками сталого розвитку без порушення структури діючого Плану рахунків.

Розширення площини руху безготівкових грошових потоків, формування і використання яких пов'язано зі сталим розвитком агробізнесу, потребує створення узагальненого інформаційного реєстру «Безготівкові розрахунки сталого розвитку». Такий реєстр може базуватися на даних рахунків 31, 33, 37, 68 тощо, об'єднуючи інформацію про всі безготівкові операції, що мають пряме або опосередковане відношення до реалізації принципів сталого розвитку. Це дозволить забезпечити системний моніторинг фінансових потоків, спрямованих на підвищення екологічної, соціальної та економічної ефективності діяльності агроформувань.

Сучасні виклики, пов'язані з воєнними діями, періодичними блекаутами, ризиками кібератак та неплатежів, потребують перегляду організаційних і технологічних аспектів ведення бухгалтерського обліку безготівкових операцій у аграрних підприємствах. Серед ключових заходів, спрямованих на підвищення рівня стійкості системи бухгалтерського обліку по відношенню до ризиків і загроз зовнішнього бізнес-середовища, слід відмітити (рис. 3.1).

розвиток цифрової стійкості облікової системи, інтеграцію спеціалізованих облікових прогам агробізнессуб'єктів із мультибанківськими платформами, впровадження системи внутрішнього контролю платіжних ризиків, удосконалення документообігу, удосконалення процесі формування звітності для управління фінансовою стабільністю.

Таким чином, удосконалення системи обліку безготівкових розрахунків аграрних підприємств України є ключовою передумовою забезпечення їх фінансової стійкості, прозорості господарських процесів та підвищення ефективності управління грошовими потоками в умовах трансформації економіки. Сучасні виклики - воєнні ризики, енергетична нестабільність, кібервразливість і загроза неплатежів - потребують переорієнтації облікових процесів на принципи цифрової безперервності, фінансової безпеки та адаптивності.

Використання у практиці роботи аграрних підприємств програмного забезпечення типу «Master. Бухгалтерія» та його інтеграції з системою «Клієнт-банк» створює основу для автоматизації розрахункових процесів і оперативного контролю руху безготівкових коштів. Разом із тим, ефективність такого інструментарію зростає за умови його доповнення аналітичними механізмами, які дозволяють відображати операції не лише за економічним, а й за цільовим та екологічним змістом.

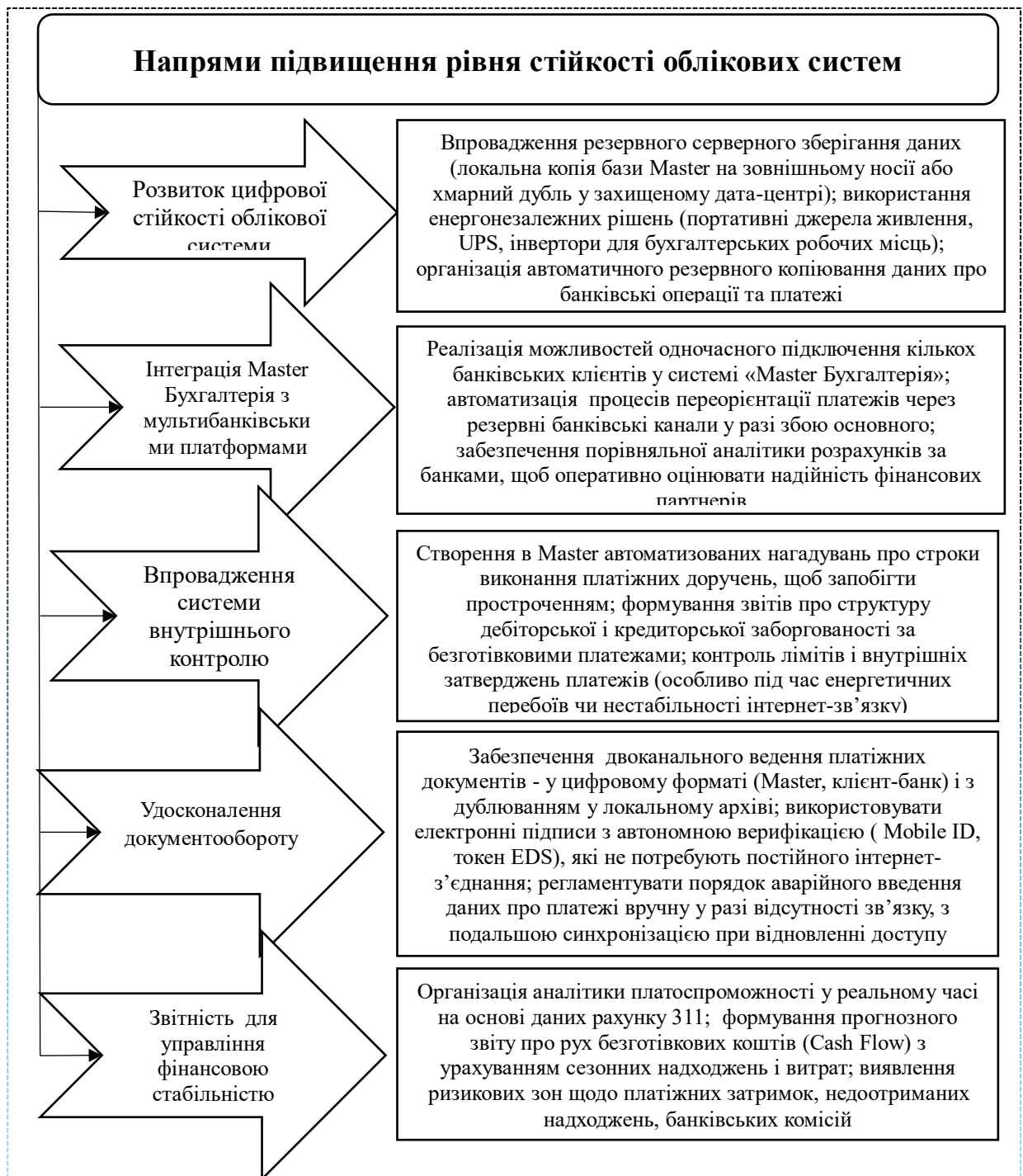

Рис. 3.1. Напрями підвищення рівня стійкості облікових систем агропідприємств за умов зовнішніх ризиків і загроз

Джерело: авторська розробка

Стратегічно важливими напрямками удосконалення обліку безготівкових розрахунків є посилення цифрової стійкості облікових систем, створення резервних інформаційних баз, багатоканальної інтеграції з банківськими

установами, автоматизований контроль платіжних ризиків та формування оперативної звітності для прийняття управлінських рішень. У перспективі поєднання принципів сталого розвитку, цифрової трансформації та ризик-орієнтованого управління має стати основою модернізації системи бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків аграрних підприємств України. Це дозволить не лише забезпечити надійність фінансових процесів у кризових умовах, а й створити підґрунтя для формування соціально відповідальної, екологічно орієнтованої та конкурентоспроможної моделі аграрного бізнесу майбутнього.

3.2. Шляхи удосконалення аналізу безготівкових розрахунків агропідприємства

Результати досліджень форм розрахунків, які використовуються у практичній діяльності аграрних підприємств України продемонстрували, що найбільш розповсюдженими формами на даний час є платіжні доручення, інкасові доручення, акредитиви, перекази коштів за банківськими рахунками та електронні платіжні інструменти (картки, електронні гаманці, застосунки тощо). Серед всіх цих форм ПСП «Маяк» використовує платіжні доручення, перекази коштів за банківськими рахунками та електронні платіжні інструменти (картки).

Проте, як засвідчили отримані результати, головним бухгалтером приватного підприємства (Ратушним О.В.) мало уваги приділяється аналізу даних форм безготівкових розрахункових відносин. У зв'язку з цим, вважаємо доцільним запропонувати даному підприємству проведення комплексної методики аналізу безготівкових розрахунків, пріоритетами якої мають стати забезпечення достатнього рівня платоспроможності і ліквідності за

нестабільних умов розвитку бізнес-середовища для діяльності українських агроформувань (табл. 3.2).

Така методика дозволяє здійснювати комплексний аналіз безготівкових розрахунків аграрного підприємства, оцінюючи не лише технічні параметри платіжного процесу, але й його вплив на фінансову стабільність, ліквідність і сталий розвиток підприємства.

Таблиця 3.2

Рекомендована методика аналізу безготівкових розрахунків у ПСП «Маяк»

Етапи аналізу	Зміст аналітичних процедур	Основні показники та розрахункові формули	Інформаційна база	Очікуваний аналітичний результат
1. Оцінка динаміки та структури безготівкових розрахунків	Визначення обсягів і частки безготівкових операцій, їх динаміки за період, структури за формами (доручення, перекази, карткові операції тощо)	Частка безготівкових розрахунків = $(\text{Обсяг безготівкових платежів} / \text{Загальний обсяг розрахунків}) \times 100\%$, Темп приросту операцій, %	Дані бухгалтерських регістрів, виписки банку, звіти з Master. Бухгалтерії	Виявлення тенденцій у використанні безготівкових форм, активності підприємства у безготівкових розрахунках
2. Аналіз швидкості та своєчасності проведення розрахунків	Дослідження строків проходження платіжних документів, затримок у розрахунках, дисципліни виконання платіжних зобов'язань	Середній термін обороту дебіторської та кредиторської заборгованості, частка несвоєчасних платежів, %	Аналітичні рахунки 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», виписки банку, реєстри платіжних документів	Оцінка рівня фінансової дисципліни та ефективності організації розрахунків
3. Вплив безготівкових розрахунків на	Визначення зв'язку між обсягом безготівкових платежів і здатністю	Коефіцієнт абсолютної ліквідності, швидкої	Баланс (форма №1), дані про рух коштів	Визначення рівня фінансової стійкості підприємства та забезпеченості

платоспроможність і ліквідність	підприємства своєчасно виконувати зобов'язання	ліквідності, поточної ліквідності		платіжних зобов'язань
4. Аналіз грошових потоків	Дослідження руху коштів на рахунках, визначення чистого грошового потоку, стабільності надходжень	Чистий грошовий потік, коефіцієнт покриття грошових видатків надходженнями	Аналітичні дані по рахунках 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»	Виявлення балансу між притоком і відтоком коштів, стабільності фінансових потоків
5. Оцінка ефективності управління безготівковими операціями	Визначення швидкості обігу коштів, рівня автоматизації, частки електронних розрахунків	Коефіцієнт оборотності грошових коштів, середня тривалість одного обороту, частка електронних платежів у загальному обсязі, %	Master. Бухгалтерія, дані клієнт-банку, внутрішня аналітика підприємства	Виявлення резервів підвищення швидкості платежів та оптимізації розрахунків
6. Узагальнення результатів та розробка рекомендацій	Формування висновків щодо впливу безготівкових операцій на фінансову стабільність, визначення напрямів удосконалення	-	Аналітичний звіт за результатами попередніх етапів	Обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності розрахунків, зростання ліквідності та сталого фінансового розвитку

Джерело: сформовано автором

Вхідною умовою для використання методики здійснення аналізу і оцінки безготівкових розрахунків аграрних підприємств є врахування специфіки їхньої діяльності та особливостей розрахункових відносин із різними контрагентами. У діяльності ПСП «Маяк» мають місце специфічні особливості безготівкових розрахунків, які пов'язані з профілем його господарської діяльності та її спеціалізацією. Так, головною особливістю розрахунків є їх сезонний характер - приватне підприємство (незважаючи на значний перелік видів діяльності, зазначений статуті) займається виробництвом і реалізацією продукції рослинництва. Це зумовлює нерівномірність та істотні розриви між періодами витрачання коштів (вихідних безготівкових розрахунків) та періодами їх надходження (вхідні грошові потоки). У зв'язку з цим, методика аналізу безготівкових розрахунків передбачає поетапний аналіз руху безготівкових коштів і грошових потоків (етап 4), що дозволяє враховувати сезонні коливання надходжень від реалізації продукції та витрат на посівну, збиральну кампанії, закупівлю матеріалів. Завдяки цьому є можливість оцінки ліквідності у пікові та міжсезонні періоди діяльності приватного підприємства.

Крім даної ключової особливості, методика аналізу безготівкових розрахунків має враховувати наступні:

1) високу частку авансових і передоплатних операцій, які рекомендуються до використання у розрахунках ПСП «Маяк» для зниження ступеня ризикованості розрахункових операцій. На першому та другому доцільно проводити аналіз строків проходження платіжних документів і структури платежів - це дозволяє виявити частку авансових оплат, кредиторської та дебіторської заборгованості, що є типовими для агросектору (наприклад, при закупівлі насіння або палива).

2) Вплив зовнішніх ризиків (блекаути, нестабільність ринку, платіжні збої, які часто мають місце на території Одеської області та всієї країни) має забезпечувати відстежування змін у здатності підприємств-контрагентів

здійснювати платежі в умовах ризиків затримок або перебоїв у банківських сервісах, що нині для ПСП «Маяк» набуває особливого значення.

3) Необхідність контролю за ефективністю використання коштів. Завдяки поєднанню аналітичних показників оборотності, своєчасності та обсягів безготівкових операцій, методика має сприяти виявленню «заморожених» сум на рахунках, неефективного руху коштів і можливостей для їх оптимізації, що є винятково важливим для підвищення фінансової стійкості ПСП «Маяк».

4) Відповідність принципам сталого розвитку аграрного сектору та розвитку агробізнесу ПСП «Маяк». Передбачений у методиці аналіз структури грошових потоків і ефективності управління безготівковими операціями дає змогу оцінити прозорість фінансових потоків, мінімізувати ризики тіньових схем і підвищити довіру інвесторів, що є складовою фінансової сталості суб'єкта дослідження за умов переходу ПСП «Маяк» на засади сталого розвитку.

Результати аналізу безготівкових коштів і розрахунків у ПСП «Маяк» за період 2022-2024 років показали, що приватне підприємство має достатній розмір грошових активів (як у готівковий, так і безготівковій формах), який забезпечує організацію та ведення бізнесу. Підприємство також характеризується досить високим рівнем платоспроможності і ліквідності. Проте, поряд з цим, спостерігається зниження ефективності використання безготівкових коштів і зростання тривалості їх обороту. Це свідчить, що грошові активи ПСП «Маяк» не працюють максимально ефективно, і це, відповідно, впливає на рентабельність бізнес-операцій. У зв'язку з цим запропоновану загальну методику аналізу безготівкових розрахунків для суб'єкта дослідження слід доповнити акцентом на оцінку ліквідності, оборотності та доходності коштів, а також врахування специфіки сезонного характеру агровиробництва і управлінського планування грошових потоків.

Таблиця 3.3

**Напрямки аналізу ефективності управління безготівковими коштами у
ПСП «Маяк»**

Напрямок аналізу	Мета / завдання	Показники / інструменти	Примітки
Ефективність використання коштів	Оцінка ступеня ефективності використання безготівкових коштів	Коефіцієнт оборотності безготівкових коштів; прибуток на 1 грн безготівкових коштів; середній термін обороту коштів	Важливо вести щоквартальний моніторинг
Аналіз грошових потоків	Контроль за надходженням і списанням коштів	Часові проміжки між надходженням та платежами, виявлення «вузьких місць» у процесі розрахунків	Враховувати платежі постачальникам, податки, зарплату
Сезонний аналіз	Врахування специфіки агросектору	Коригування показників за сезонністю, співвідношенням «пік/спад» руху коштів	Дозволяє уникнути спотворення ефективності використання коштів через сезонні коливання
Прогнозування та планування	Оптимізація залишків коштів і управління грошовими потоками	Прогноз грошових потоків, аналіз відхилень фактичних і планових залишків	Допомагає приймати рішення щодо оптимізації платежів і розміщення коштів
Інтегральна оцінка	Оцінка загальної ефективності використання безготівкових коштів	Інтегральний індекс ефективності (ліквідність + оборотність + доходність)	Може бути використаний для порівняння динаміки та стратегічного планування

Джерело: авторська розробка

Для підвищення ефективності управління безготівковими коштами головному бухгалтеру ПСП «Маяк» Ратушному О.В. доцільно впровадити комплекс рекомендацій, що охоплюють оцінку ефективності використання коштів, планування їх руху та інтегроване управління фінансовими ресурсами. Перш за все, необхідно здійснювати регулярний аналіз оборотності безготівкових коштів, прибутку на 1 грн коштів та середнього терміну їх обороту, що дозволяє своєчасно виявляти надлишкові залишки та низькоефективне використання ресурсів.

Наступним напрямком, який доцільно порекомендувати суб'єкту дослідження, є детальний аналіз потоків коштів, що включає контроль за своєчасністю надходжень і списань, виявлення «вузьких місць» у процесі проведення розрахунків та оптимізацію графіку платежів. Врахування сезонних коливань в агросекторі дозволяє коригувати показники руху коштів та уникати спотворень оцінки ефективності.

Прогнозування та планування грошових потоків є важливим інструментом управління, що дає змогу визначати необхідні залишки на поточному рахунку, планувати платежі та оптимально розміщувати тимчасово вільні кошти, наприклад, на депозитах або в короткострокових фінансових інструментах. На даний час цим функціям фінансового менеджменту та управління безготівковими розрахунками на підприємстві приділяється недостатньої уваги. Ефективність управління також підвищується через автоматизацію обліку платежів, централізацію розрахунків та моніторинг дебіторської заборгованості, що зменшує затримки надходжень коштів і підвищує ліквідність підприємства.

Для стимулювання управлінської діяльності доцільно впроваджувати KPI для головних спеціалістів (головного бухгалтера ПСП «Маяк»), які відображають своєчасність виконання платежів, оборотність коштів та загальну результативність використання безготівкових ресурсів. Такий комплексний підхід дозволяє забезпечити ефективне використання безготівкових коштів, підвищити платоспроможність і доходність агропідприємства та створити підґрунтя для стратегічного фінансового планування.

3.3. Планування потреби у безготівкових коштах для підприємства на перспективу

Ефективне управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства неможливе без своєчасного та адекватного прогнозування потреби в безготівкових коштах. У сучасних умовах господарської діяльності України аграрні підприємства стикаються з високою динамікою ринкових цін на сільськогосподарську продукцію, сезонністю виробництва та коливаннями обсягів реалізації, що значно впливає на планування грошових потоків.

Прогнозування потреби в безготівкових коштах дозволяє визначити оптимальний рівень залишків на поточних рахунках, запобігти надлишковому накопиченню коштів, яке знижує ефективність їх використання, та уникнути дефіциту коштів, що може призвести до затримок у виконанні фінансових зобов'язань перед постачальниками, державою та персоналом. Крім того, системне прогнозування забезпечує основу для планування платежів, оптимізації оборотності коштів і прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

Прогнозування потреби у безготівкових коштах є ключовим інструментом управління фінансовими потоками підприємства, що дозволяє забезпечити оптимальний рівень ліквідності, уникнути дефіциту коштів та підвищити ефективність їх використання. На даний час існує декілька основних методик прогнозування, які широко застосовуються в практиці фінансового менеджменту:

1) метод прямого прогнозування грошових потоків - передбачає складання детального графіку надходжень і платежів за конкретний період на основі фактичних даних і планових показників. Є особливо ефективним для аграрних бізнес-суб'єктів при сезонних коливаннях виробництва та реалізації продукції, що дозволяє планувати платежі за постачання, податки та зарплату з урахуванням нерівномірності надходжень.

2) Статистичні методи прогнозування - використовують часові ряди та математично-статистичні моделі для прогнозування майбутніх залишків і потреби в коштах. Є ефективними для агропідприємств із стабільною історією руху грошових потоків, дозволяють враховувати тенденції та сезонність, але потребують достатньо великої кількості історичних даних.

3) Метод нормативного залишку - потреба у безготівкових коштах визначається через встановлення нормативного залишку на поточному рахунку, що розраховується як відсоток від очікуваних витрат за певний період. Дозволяє швидко визначати мінімальні необхідні залишки на рахунку; зручно використовувати для планування оборотних коштів у невеликих і середніх агропідприємствах.

4) Метод економічного балансу грошових коштів - передбачає розрахунок потреби у коштах як різниці між плановими надходженнями та видатками, враховуючи можливість залучення короткострокових джерел фінансування. Дозволяє агроформуванням з високою змінністю доходів і витрат гнучко планувати касові операції та забезпечувати фінансову стійкість у періоди пікових витрат.

5) Комп'ютерні та інтегровані методи (ERP-системи, електронне планування) - використовують автоматизовані системи для моделювання грошових потоків у режимі реального часу. Є найбільш придатними для великих і середніх агропідприємств, що мають численні підрозділи, різні рахунки та значну кількість фінансових операцій; дозволяють швидко коригувати прогноз у разі зміни умов ринку чи касових потоків.

Вибір конкретної методики залежить від розміру агроформування, структури грошових потоків та наявності інформаційних ресурсів для обліку та планування. У сучасних умовах ефективне прогнозування потреби у безготівкових коштах сприяє оптимізації оборотності коштів, підвищенню ліквідності та забезпеченню фінансової стабільності агропідприємств.

З урахуванням специфіки господарської діяльності ПСП «Маяк», її результатів, розміру і рівня забезпеченості даного агроформування грошовими

активами, для визначення майбутньої потреби у сумі безготівкових коштів вважаємо доцільним обрати статистичні методи прогнозування.

Статистичні методи прогнозування є ефективним інструментом для оцінки потреби у безготівкових коштах на підприємствах із високим рівнем ліквідності та значними залишками коштів на поточних рахунках. Для агропідприємства, яке характеризується достатніми фінансовими ресурсами, проте спостерігається зниження ефективності їх використання та невисокий рівень прибутку, статистичні методи дозволяють на основі аналізу історичних даних та тенденцій руху грошових потоків визначити оптимальні залишки коштів, їх сезонні коливання та закономірності використання.

Застосування статистичних моделей дає змогу: ідентифікувати закономірності надходжень і витрат коштів, що особливо важливо для агросектору з його сезонністю виробництва та нерівномірними надходженнями доходів; прогнозувати оптимальні залишки на поточному рахунку, що дозволяє уникати надлишкових залишків, які не приносять прибутку, і скоротити тривалість обороту коштів; планувати фінансові операції та інвестиції, враховуючи очікувану доходність коштів і можливості підвищення прибутковості підприємства. Таким чином, статистичні методи прогнозування забезпечують науково обґрунтований підхід до управління безготівковими коштами і розрахунками, дозволяючи підвищити ефективність використання наявних ресурсів, оптимізувати касові операції та збільшити фактичний прибуток агропідприємства при збереженні високого рівня ліквідності.

Як показали результати досліджень, розмір безготівкових грошових коштів ПСП «Маяк» за 2022-2024 роки характеризується чітким трендом зростання (збільшення за три роки у 2,7 різи) та на кінець 2024 року склав 3059,5 тис грн. Для розрахунку прогнозної величини залишків грошових коштів приватного підприємства на поточних рахунках в банках скористаємось математичною формулою, наведеної на рис. 3.2.

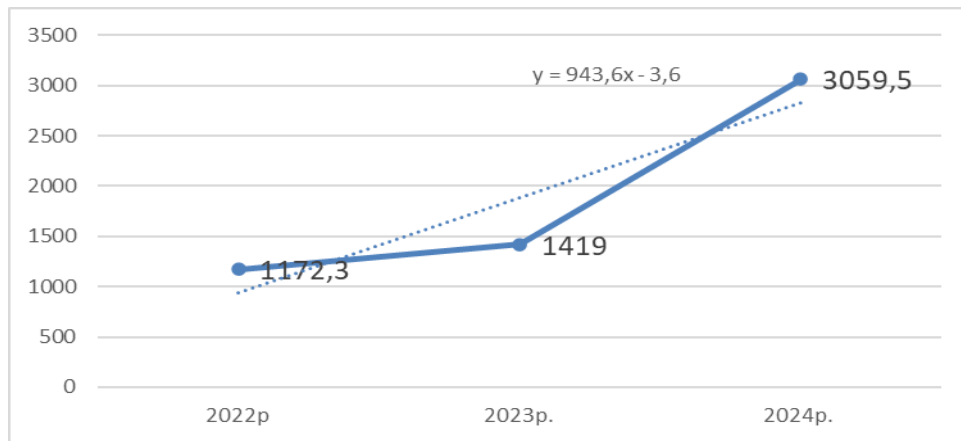

Рис. 3.2. Математична модель прогнозу розміру безготівкових грошових коштів у ПСП «Маяк» на 2026р., тис грн.

Джерело: розраховано автором

Прогнозним періодом для визначення планової потреби ПСП «Маяк» у грошових коштах у безготівковій формі було обрано 2026 рік. Математична формула розрахунку прогнозної величини безготівкових грошових коштів передбачає часовий крок (часовий інтервал між двома послідовними точками прогнозу) = 5. Розрахунки свідчать, що прогнозна величина (потреба) ПСП «Маяк» у безготівкових грошових коштах (на поточних рахунках у банківських установах) становитиме 4714,4 тис грн.

Прогнозування потреби у безготівкових коштах агропідприємства неможливе без урахування його поточних (короткострокових) зобов'язань, оскільки саме ці зобов'язання визначають мінімальний обсяг коштів, необхідних для забезпечення своєчасного виконання фінансових зобов'язань.

Визначення прогнозної потреби у поточних зобов'язаннях дозволяє: забезпечити своєчасне виконання фінансових зобов'язань та уникнути прострочок, які можуть призвести до штрафів, плинності постачальників або погіршення ділової репутації; оптимізувати залишки коштів на поточному рахунку, уникаючи надлишкового накопичення ресурсів, що не приносять прибутку, та скорочуючи тривалість обороту коштів; планувати грошові потоки та платежі на підставі прогнозованих надходжень і витрат, що особливо важливо для аграрного сектору з його сезонними коливаннями

доходів і витрат; підвищити ефективність управлінських рішень, забезпечуючи баланс між ліквідністю, доходністю коштів і фінансовою стійкістю підприємства. Для визначення прогнозованої величини поточних зобов'язань ПСП «Маяк» (на основі використання статистичних методів прогнозування) представлено рис. 3.3.

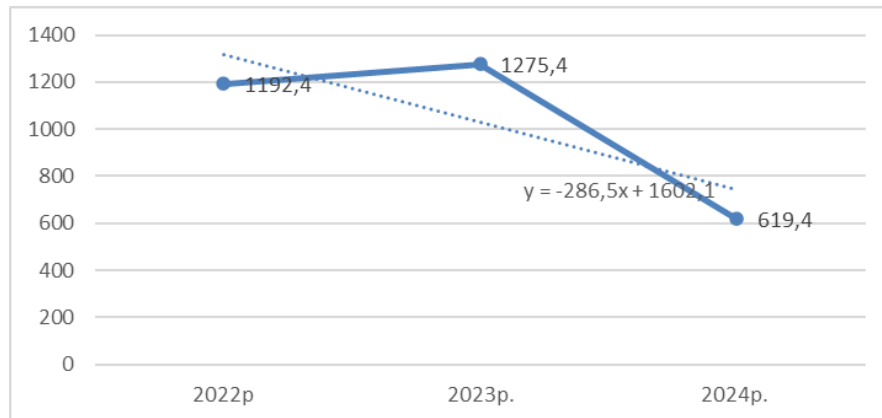

Рис. 3.3. Математична модель прогнозу розміру поточних зобов'язань ПСП «Маяк» на 2026р., тис грн.

Джерело: розраховано автором

Сучасні реалії ведення аграрного бізнесу мають враховувати виклики, які мають місце у національній економіці та агросекторі. Одним з найбільших з них, які слід враховувати при обґрунтуванні прогнозних показників розвитку агропідприємств, є рівень інфляції. Для сільського господарства характерними є тенденції постійного зростання цін на товари та послуги, зростання величини податкових зобов'язань та орендної плати (за земельні ділянки) тощо. Закладення інфляційного коригування у прогноз дозволяє забезпечити достатню ліквідність і уникнути дефіциту коштів у критичні періоди.

Ознайомлення з основними положеннями і статтями Закону України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» показав, що прогнозний рівень інфляції дорівнює 9,9%. Вважаємо доцільним врахувати даний коефіцієнт для визначення прогнозованої величини поточних (короткострокових) зобов'язань ПСП «Маяк» на період 2026 року.

За результатами відповідних розрахунків, прогнозовий розмір поточних зобов'язань ПСП «Маяк» на 2026 рік із врахуванням коефіцієнту прогнозової інфляції становитиме 1679,0 тис грн.

Необхідним доповненням до аналізу оборотності та залишків безготівкових коштів для аграрних бізнес-суб'єктів є обґрунтування величини планового доходу і прибутку. Ці показники безпосередньо відображають результативність використання фінансових ресурсів підприємства. Для агропідприємства високий рівень ліквідності та значні залишки коштів на поточному рахунку самі по собі не гарантують ефективність фінансового управління, якщо при цьому спостерігається зниження прибутковості на одиницю коштів. Визначення прогнозного доходу та прибутку дозволяє керівництву (головному бухгалтеру) агроформування провести оцінку ефективності використання безготівкових коштів, скласти комплексний прогноз руху коштів, приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо розміщення тимчасово вільних коштів, оптимізації платежів та скорочення тривалості обороту коштів.

На підставі методів економіко-математичного моделювання визначимо прогнозні величини чистого доходу від реалізації продукції та чистого прибутку ПСП «Маяк» на 2026 рік (рис. 3.4).

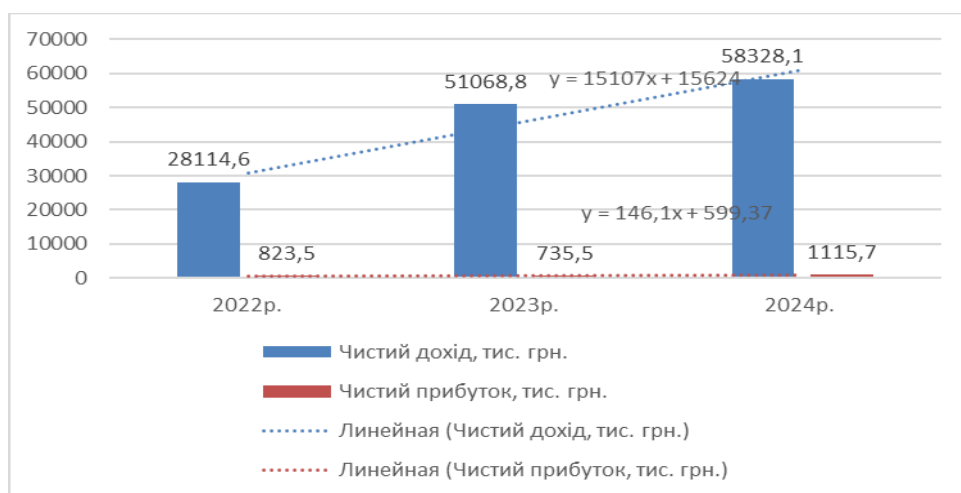

Рис. 3.4. Математична модель прогнозу розміру чистого доходу і чистого прибутку ПСП «Маяк» на 2026р., тис грн.

Джерело: розраховано автором

Для забезпечення ефективного управління безготівковими грошовими коштами агропідприємства доцільно здійснити комплексний прогноз на плановий період. Такий прогноз формується на основі аналізу ключових показників фінансової діяльності підприємства, включаючи прогнозну потребу у безготівкових коштах, поточні (короткострокові) зобов'язання, доходи та прибуток.

Визначення прогнозних залишків коштів на поточному рахунку дозволяє оптимізувати оборотність грошових ресурсів, запобігти надлишковому накопиченню або дефіциту коштів і забезпечити своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед постачальниками, державою та персоналом. Прогноз поточних зобов'язань з урахуванням інфляційного коригування відображає реальні потреби підприємства у коштах, а оцінка доходу та прибутку дозволяє визначити ефективність використання фінансових ресурсів.

Комплексний прогноз за усіма даними елементами створює підґрунтя для планування та контролю безготівкових розрахунків, забезпечує баланс між ліквідністю та доходністю коштів і слугує основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової стійкості та результативності діяльності агроформування. Основні прогнозні показники ефективності управління безготівковими розрахунками і грошовими коштами у ПСП «Маяк» представлено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

**Прогноз ефективності управління безготівковими грошовими коштами
у ПСП «Маяк» (2026 рік)**

Показники	У середньому за 2022-2024 рр.	Факт за 2024р.	Прогноз 2026 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	45837,2	58328,1	91159,0
Чистий прибуток, тис. грн.	891,6	1115,7	1329,9

Залишки грошових коштів на поточному рахунку, тис. грн.	1836,7	3021,1	4714,4
Одержано в розрахунку на 1 грн. безготівкових грошових коштів:			
- чистого грошового доходу, грн	27,2	19,3	19,4
- чистого прибутку, грн.	0,55	0,37	0,28
Коефіцієнт оборотності безготівкових грошових коштів	27,2	19,3	19,4
Тривалість обороту безготівкових грошових коштів, днів	14,4	18,9	18,9
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (за безготівковими розрахунками)	2,29	4,88	2,81

Аналіз прогнозних показників свідчить про певну суперечливість у діючий фінансовій політиці ПСП «Маяк». За збереження існуючих пріоритетів і методів фінансового менеджменту, зокрема, у частині управління безготівковими розрахунками, у найближчому періоді підприємство може зіткнутись із цілком імовірним зростанням чистого доходу (величина якого прогнозується на рівні 91 159 тис. грн) та чистого прибутку (плановий розмір - 1 329,9 тис. грн). Залишки безготівкових коштів на поточному рахунку за збереженні існуючих трендів також збільшаться до 4 714,4 тис. грн. Це свідчить про потенційне збільшення фінансових ресурсів та платоспроможності даного агропідприємства у плановому періоді.

Коефіцієнт абсолютної платоспроможності (прогнозне значення становить 2,8) демонструє, що ПСП «Маяк» має достатній потенціал коштів для покриття короткострокових зобов'язань у найближчій перспективі, проте одночасно свідчить про надлишкові залишки коштів, які могли б бути ефективніше використані для підвищення прибутковості його бізнесу.

Потенційну загрозу для приватного підприємства формує діюча політика, спрямована на ефективність управління безготівковими грошовими коштами і розрахунками. За умови її збереження, ПСП «Маяк» може зіткнутись із загрозами зниження рівня результативності їх використання. Таким чином, прогнозні результати вказують на необхідність оптимізації управління безготівковими коштами, зокрема: скорочення тривалості їх обороту,

ефективніше планування платежів та більш раціональне розміщення тимчасово вільних ресурсів для підвищення доходності та прибутковості підприємства, зберігаючи високий рівень ліквідності.

Для підвищення результативності використання безготівкових коштів керівнику та головному бухгалтеру суб'єкта дослідження доцільно впровадити комплекс рекомендованих заходів, спрямованих на оптимізацію фінансової політики:

1) оптимізація оборотності коштів – скорочення тривалості обороту безготівкових коштів за рахунок більш точного планування платежів та своєчасного виконання фінансових зобов'язань; впровадження системи моніторингу касових потоків для оперативного контролю над рухом коштів на рахунку; раціоналізацію залишків на поточному рахунку у банку; встановлення нормативні залишки безготівкових коштів, що дозволяють забезпечити ліквідність та своєчасне виконання зобов'язань, одночасно уникнувши надлишкового накопичення коштів; використання тимчасово вільних коштів для короткострокового фінансування оборотних активів або безризикових фінансових інструментів.

2) Впровадження у діючу політику фінансового менеджменту практики прогнозування потреби у коштах та доходів, у безготівкових коштах, зокрема з урахуванням поточних зобов'язань, сезонності виробництва та інфляційних чинників; поєднання прогнозів залишків коштів з прогнозами доходу та прибутку для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів.

4) Вдосконалення системи внутрішнього контролю – забезпечення прозорості і обліку усіх безготівкових операцій, щоб оперативно визначати надлишкові або недостатні залишки коштів; впровадження автоматизованих інструментів планування та контролю грошових потоків для своєчасного прийняття управлінських рішень.

5) Підвищення фінансової ефективності діяльності – врахування прогнозних показників доходу і прибутку на одиницю безготівкових коштів для оцінки результативності управління ресурсами, планування інвестиції та

фінансування операцій з огляду на максимальну віддачу від використання наявних коштів, зберігаючи необхідний рівень ліквідності.

Застосування цих заходів дозволить оптимізувати використання безготівкових коштів, підвищити прибутковість та фінансову стійкість ПСП «Маяк», зменшити ризики надлишкового накопичення ресурсів та забезпечити ефективну реалізацію фінансової політики підприємства у прогностичному періоді.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отримані під час проведення наукових досліджень результати показали, що правильна та своєчасна організація обліку безготівкових розрахунків в агропідприємствах України забезпечує прозорість фінансових потоків, підвищує ефективність управління ресурсами та знижує ризики фінансових втрат бізнес-суб'єктів у сучасних умовах економічної нестабільності. В Україні бухгалтерський облік безготівкових розрахунків належним чином регламентований та повністю забезпечений у нормативно-правовій і методичній площині.

ПСП «Маяк» Березівського району Одеської області, яке виступало суб'єктом поглиблених наукових досліджень, є малим агропідприємством, у якому чисельність найманого персоналу становить 26 осіб, площа сільгоспугідь – 2014 га. Загальна вартість активів, які залучені до операційної діяльності приватного підприємства, дорівнює 74 млн грн. Більша частина активів забезпечена власним капіталом агроформування. Підприємство спеціалізується на виробництві зерна та насіння олійних культур (насіння соняшнику, ріпак). У цілому, ефективність використання наявного ресурсного потенціалу приватного підприємства за 2022-2024 роки підвищується. ПСП «Маяк» є фінансово незалежним і характеризується високим рівнем автономності. Також за останні роки значно покращуються кінцеві фінансові показники діяльності агроформування – у 2024 році розмір доходу склав 58,3 млн, розмір чистого прибутку – 1115,7 тис грн.

ПСП «Маяк» є малим бізнес-суб'єктом аграрної сфери, у зв'язку з чим, окремий обліковий відділ на даному підприємстві відсутній. Агроформування складає і подає фінансову звітність за скороченою формою. Форма організації бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків – автоматизована за допомогою програми «Master. Бухгалтерія». Для обліку безготівкових операцій у ПСП «Маяк» використовуються рахунки класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи», зокрема, рахунок 311 «Поточні рахунки у національній валюті».

Приватне сільськогосподарське підприємство має поточні рахунки у декількох банківських установах, основний у - АТ КБ «Приват банк».

Програма «Master. Бухгалтерія» дають можливості провести звірку за банківськими виписками, звірити розрахунки та взаємозаліки із основними контрагентами, перевірити графіки нарахувань і оплати за кредитними і депозитними договорами, створити реєстри договорів з партнерами. У відомостях з руху грошових коштів доступні три форми звітів (відомостей): по залишкам грошових коштів на рахунках, відомість руху грошових коштів, звіти за основними контрагентами. У програмі також автоматично вмонтовані налаштування сервісів «Клієнт-банк» із АТ КБ «Приват банк». Аналітичний облік за рахунком 311 «Поточні рахунки у національній валюті» відбувається у розрізі банківських рахунків, контрагентів, договорів і статей руху грошових коштів за допомогою декількох стандартних звітів.

Основа частина грошових активів ПСП «Маяк» (99%) представлена безготівковими коштами, розмір яких за останні три роки збільшився у 2,7 рази і склав 3059,5 тис грн. Загальна величина грошових активів приватного підприємства дорівнює 3079,1 грн. Підприємство у достатній мірі забезпечено грошовими коштами – у розрахунку на 1 га сільгоспугідь їх розмір становить 1119 грн., на одного середньорічного працівника – 87 тис грн. Такий розмір наявних грошових ресурсів забезпечив ПСП «Маяк» високий рівень поточної платоспроможності і ліквідності - коефіцієнт абсолютної ліквідності агроформування склав 4,9. Поряд з цим, за період 2022-2024 років спостерігається негативний тренд зниження результативності використання безготівкових коштів та уповільнення їх оборотності.

Як показали дослідження, система обліку безготівкових розрахунків у ПСП «Маяк» у повній мірі відповідає чинному законодавству, облікові процеси автоматизовані та синхронізовані із банківською установою.

Для подальшого удосконалення обліку безготівкових розрахунків агроформуванню рекомендовано частково доповнити зміст Наказу «Про облікову політику» та включити перелік банківських рахунків і порядок їх

відкриття. Крім того, з доцільним, на нашу думку, є внутрішня деталізація рахунку 311 у вигляді аналітичних субрахунків або додаткових аналітичних розрізів у системі «Master. Бухгалтерія», зокрема:

- 3111 «Поточний рахунок у національній валюті для операційної діяльності» – для звичайних господарських операцій (оплата постачальникам, надходження від покупців, розрахунки з бюджетом).

- 3112 «Поточний рахунок у національній валюті для екологічно орієнтованих платежів» - для відображення руху коштів, спрямованих на заходи з енергоефективності, поводження з відходами, перехід на органічне виробництво, упровадження систем точного землеробства.

- 3113 «Поточний рахунок у національній валюті для соціальних і освітніх ініціатив» – для фінансування соціально відповідальних проєктів, розвитку сільських громад, навчальних програм для працівників.

- 3114 «Поточний рахунок у національній валюті для інноваційних або «зелених» інвестицій» – для обліку безготівкових операцій, пов'язаних із залученням або використанням коштів грантових, інвестиційних і кредитних програм, орієнтованих на сталий розвиток.

Вимогою найближчого майбутнього також є імплементація у системі бухгалтерського обліку, зокрема, на ділянці безготівкових операцій, принципів сталого розвитку агробізнесу. З урахуванням обмеженої уваги, яка на даний час приділяється головним бухгалтером аналізу безготівкових розрахунків, доцільним також є впровадження у діючу практику методики аналізу управління безготівковими коштами, яка спрямована на подолання негативної тенденції зниження ефективності використання грошових коштів на підприємстві.

Прогнозі розрахунки необхідної величини безготівкових коштів для ПСП «Маяк» засвідчили, що вона оцінюється у сумі 4714 тис грн за відповідного планового розміру чистого доходу у сумі 91,1 млн грн.

Для підвищення результативності використання безготівкових коштів керівнику та головному бухгалтеру суб'єкта дослідження доцільно впровадити

комплекс рекомендованих заходів, спрямованих на оптимізацію фінансової політики: 1) оптимізація оборотності коштів; 2) провадження у діючу політику фінансового менеджменту практики прогнозування потреби у коштах та доходів, у безготівкових коштах; 3) вдосконалення системи внутрішнього контролю; 4) врахування прогнозних показників доходу і прибутку на одиницю безготівкових коштів для оцінки результативності управління ресурсами та планування інвестиційних вкладень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архірейська Н. В., Кучкова О. В. Сучасні тренди платіжного ринку України – безготівкові розрахунки та електронні гаманці. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.6.79. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8969>
2. Сергєєва О.С., Матвієнко С.О. Сучасний стан та перспективи розвитку безготівкових платіжних інструментів в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип.3(08). С. 313–316.
3. Беляк А., Матюха М. Облік безготівкових розрахунків підприємства. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16881/1/PIONBUG_2020_P096.pdf
4. Бесчастна Д.О., Стороженко О.О., Бесчастна Г. О. Кешлес-економіка в Україні: можливості та загрози. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6082>
5. Бітнер І., Вязовий С. Визначення перспективних напрямків вдосконалення безготівкових розрахунків та їх стандартизація для українського ринку платежів. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2022. № 1(14). С. 62-66.
6. Бондар А.В. Теоретичні підходи до методики аналізу грошових потоків підприємства. *Економічний форум* 2017. № 3. С. 56-64.
7. Воскресенська Т. Дослідження підходів до аналізу грошових коштів підприємств з використанням облікової інформації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-65>
8. Головка В. І. Фінансово-економічна діяльність підприємства : навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 448 с.
9. Гриліцька А.В. Особливості обліку та контролю готівкових і безготівкових розрахунків: теоретичний аспект. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1 (24). С. 245-250.
10. Звіт Національного банку України за 2016–2023 роки URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>.

11. Зоря О.П., Малигев Р.В. Теоретичні засади ведення обліку безготівкових розрахунків суб'єктів господарської діяльності банківськими установами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 18. С. 77-79.

12. Інструкція про безготівкові розрахунки у національній валюті для користувачів платіжних послуг: Правління Національного банку України від 29.07.2022р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>

13. Кліменко Д. Сутність безготівкових розрахунків як об'єкту обліку. URL:<https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48795/1/%D0%9B%D1%96%D0%B4%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%BE.pdf>

14. Костюнік О.В., Побережна В.В. Основні проблеми організації безготівкових грошових коштів в Україні. *Агросвіт*. 2016. № 9. С. 51-55.

15. Кривенко Ю.В., Адаховська Н.С. Щодо видів безготівкових розрахунків. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f445f09d-daa5-4372-af38-55108c666ba6/content>

16. Куліш А.Ю. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку на вітчизняних підприємствах. *International scientific journal*. 2016. № 2. С. 116-119.

17. Лебедик Г.В., Максютенко Н.О., Яценко В.В. Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 22. С. 166–171.

18. Лоскоріх Г., Баторі В. Безготівкові розрахунки в системі бухгалтерського обліку: сучасні тенденції та виклики. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. № 8. С. 396-401.

19. Любар О. О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 48–60.

20. Матвеев В.В., Гайдаржийська О.М., Задорожна А.В. Дослідження

теоретичних аспектів організації та здійснення безготівкових розрахунків. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 863-868.

21. Матюха В. І., Мисака Г. В. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями. *Молодий вчений*. 2018. № 1(2). С. 933–936.

22. Мулик Т. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-47>

23. Назарова І. Еволюція обліково- інформаційних систем у здійсненні безготівкових розрахунків. *Вісник економіки*. 2021. № 4. С. 211-215.

24. Національний банк України. Безготівкові розрахунки. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash>

25. Нові правила переказів з картки на картку з 1 жовтня 2025. URL: <https://yankiv.com/ua/novi-pravy-la-perekaziv-z-kartky-na-kartku/>

26. ННП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <http://prou4otinfo/?section=browse&CatID>

27. Обмеження готівкових розрахунків: що потрібно врахувати у 2025 році. URL: <https://7eminar.ua/news/8602-obmezennya-gotivkovix-rozrachunkiv-shho-potribno-vrahuvati-u-2025-roci>.

28. Огійчук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах. Київ: Аграрна освіта, 2013. 605 с.

29. Оплата без зайвих даних: НБУ удосконалює порядок безготівкових операцій. URL: <https://7eminar.ua/news/13402-oplata-bez-zaivix-danix-nbu-udoskonalyuje-poryadok-bezgotivkovix-operacii>

30. Орлик В.В., Гострик О.М. Аналіз ринку безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2025. № 1-2. С. 34-38.

31. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL:<https://bank.gov.ua/>

32. Піцик А.П. Безготівкові розрахунки: практ. керівництво. Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2016. 94 с.
33. Порядок організації безготівкових розрахунків в Україні. URL: ebk.net.ua/Book/FPravo/216/11254.htm.
34. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 379 с.
35. Пасічник І.В., Лозовий С.В., В'язовий С.М. Новітні форми безготівкових розрахунків у контексті підвищення конкурентоспроможності банків. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 637–642.
36. Петіна Л.В. Управління фінансовими потоками сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси України*. 2011. № 2. С. 117-122.
37. Пиріг С.О., Іщук Л.І., Олександренко І.В. Оцінка рівня ринку платіжних карток та чинники впливу на його розвиток. *Економічний форум*. 2021. № 1 (1). С. 184–192.
38. Піскульова І. В., Мавріна М. І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.88>
39. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://www.uazakon.com/document/fpart34/idx34446.htm>
40. Погорєлова Т. П. Сучасні форми безготівкових розрахунків: їх переваги та недоліки. Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств : тези доп. V Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпро, 13-14 трав. 2021 р.) / ДДАЕУ. Дніпро : ННІЕ, 2021. С. 49-52.
41. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства Фінансів України №88 від 24.05.95р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
42. Положення про залучення комерційних агентів для надання

фінансових платіжних послуг. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0168500-22#n18>.

43. Положення про порядок здійснення авторизації діяльності надавачів фінансових платіжних послуг та обмежених платіжних послуг. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0217500-22#n36>.

44. Положення про реєстрацію платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0208500-22#n29>.

45. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

46. Про Національний банк України: Закон України 679-XIV від 1999р. : URL: <http://www.rada.gov.ua>.

47. Попов О. Г. Оцінка тенденцій розвитку безготівкових операцій в умовах модернізації платіжних систем. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 2 (112). С. 142–152.

48. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL:<http://www.rada.gov.ua>.

49. Про деякі питання здійснення безготівкових розрахунків в Україні в умовах особливого періоду: Постанова правління НБУ від 16 жовтня 2024 року № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125500-24#Text>

50. Про затвердження Змін до Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг від 12.03.2025 р. № 30. URL: <https://medoc.ua/blog/onovlennja-bezgotivkovih-rozrahunkiv-zmini-dlja-koristuvachiv-vid-nbu->

51. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2022. № 163. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>

52. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова НБУ від 24.02.2022 № 18. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.

53. Радіонова Н. Й., Окончук А. Р. Управлінський аспект обліку грошових коштів підприємства. Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 10 червня 2022 року. В 2 х т. Т. 2. Київ: КНУТД, 2022. С. 212-215.

54. Радіонова Н. Й., Пустовгар К. В. Методичні засади обліку грошових коштів та їх відображення в звітності підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2023. № 11 (145). С. 36-42.

55. Ситник І., Колодізев О. Аналіз стану платіжних систем в Україні в контексті європейського вектору розвитку цифрової економіки та глобалізаційно-інтеграційних процесів. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Т. 6(47). С. 35-45.

56. Скрипник М. І., Шевченко Л. В. Особливості та проблемні аспекти аудиту безготівкових розрахунків. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8336>

57. Слободянюк О.Є. Управління системою безготівкових розрахунків підприємств.

URL:<https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11307/258.pdf?sequence=3>

58. Степаненко О. І. Грошові кошти в системі бухгалтерського обліку підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2021. № 1. С. 91–98.

59. Тивончук О., Хуснуллін І. Діджиталізація безготівкових розрахунків в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-155>

60. Чкан І.В. Безготівкові розрахунки – сучасний спосіб оплати. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*: збірник наукових праць. Острог, 2014. Вип.27. С. 121–124.

61. Чуприна Л.В., Лелюк О.С. Проблеми та перспективи розвитку безготівкових розрахунків в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С.

462–467.

62. Чучкевич Д.Ю. Облік безготівкових розрахунків та шляхи його вдосконалення. URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/3572/>

63. Швагер О. А. Актуальні питання правового регулювання безготівкових розрахунків в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 57. С. 174–181.

64. Щепіна Т.Г. Комплексний аналіз грошових потоків державного підприємства «Антонов». *Modern Economics*. 2021. № 26. С. 178-184.

65. Щетинін А. І. Гроші та кредит: підруч. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 440 с.

66. Югас Е.Ф., Попович М.С. Контроль і ревізія безготівкових розрахунків підприємств. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Вип. 1(42). С. 212-216.

67. Юдин О.Ю. Загальна характеристика безготівкових розрахунків. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 155-159.

68. Stepanenko O. Безготівкові розрахунки: особливості обліку та документування. Digitalization of the economy as a factor in the sustainable development of the state. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-242-5-42>

ДОДАТКИ